

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA HISTORIE

Filozofická
fakulta

Stoupenci a odpůrci Matyáše Korvína na Moravě

Bakalářská diplomová práce

Bc. Veronika Řehulková

Vedoucí práce: prof. PhDr. David Papajík, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a na základě uvedené literatury a pramenů.

V Kravařích dne 26. dubna 2024

Bc. Veronika Řehulková

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce prof. PhDr. Davidu Papajíkovi, Ph.D. za trpělivost, vstřícnost a pomocné připomínky při vedení práce. Děkuji mé rodině a přátelům za neutuchající podporu a pochopení po celou dobu psaní.

Bakalářská práce využila databázi Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

Obsah

Úvod.....	5
1 Literatura a prameny	7
1.1 Literatura	7
1.2 Prameny.....	9
2 Historický kontext.....	11
2.1 Vzestup šlechty, jejich význam při správě země a volbě panovníka – země Koruny české	11
2.2 Vzestup šlechty, jejich význam při správě země a volbě panovníka – Uherské království.....	15
2.3 Porovnání vývoje obou států	17
2.4 Situace na Moravě	19
2.5 Postava Matyáše Korvína, úvod jeho vlády	20
3 Matyáš Korvín a české země v letech 1458–1469–1471	22
3.1 Události mezi lety 1458–1471.....	22
3.2 Spojenci a odpůrci Matyáše Korvína na Moravě v letech 1458–1471.....	23
3.2.1 Jiří z Kunštátu a Poděbrad, král český.....	26
3.2.2 Tas Černohorský z Boskovic, biskup olomoucký	26
3.2.3 Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, králověřec	27
4 Matyáš Korvín a české země v letech 1471–1479–1490	27
4.1 Události mezi lety 1471–1490.....	27
4.2 Spojenci a odpůrci Matyáše Korvína na Moravě v letech 1471–1490.....	31
4.2.1 Vladislav Jagellonský, král český.....	32
4.2.2 Bohuslav ze Švamberka, nejvyšší hejtman zemí Koruny české a místodržitel ...	33
4.2.3 Ctibor Tovačovský z Cimburka, moravský zemský hejtman.....	34
4.2.4 Viktorin, opavský a minsterberský kníže, hrabě kladský	35
4.2.5 Jan Filipec, biskup varadinský, kancléř a diplomat.....	36
Závěr.....	38
Seznam pramenů a literatury	39
Prameny.....	39
Archivní prameny.....	39
Edice.....	39
Literatura	39
Použité zkratky.....	42
Resumé: Supporters and Opponents of Matthias Corvinus in Moravia	43
Příloha	44

Úvod

Nástup mladého uherského krále Matyáše Korvína (Hunyadiho) na český trůn podpořila část české šlechty. Původně se jednalo o malou skupinu katolických šlechticů v opozici českého krále Jiřího. K Matyášovi se pak v tomto sporu, který zasáhl především Moravu, přidávali další, nejednou také utrakvističtí páni, a také většina moravských královských měst. Na jejich návrh a s jejich souhlasem pak mohl být korunován českým králem na jaře roku 1469. Tím zůstal až do konce svého života, nejprve vedle Jiřího z Poděbrad a následně Vladislava II. Jagellonského.

Politický vývoj v 15. století, poznamenaný náboženskou válkou a dvěma absencemi panovníka, umožnil české šlechtě získat větší podíl na správě země. V době nezletilosti Ladislava Pohrobka vytvořily stavy landfrýdy (v Čechách na úrovni krajů, na Moravě celozemský landfrýd), které právě toto zajišťovaly. Mezi šlechtici postupně nabýval na síle Jiří z Kunštátu a Poděbrad, vůdce utrakvistické strany, který obsadil Prahu, stal se správcem země a nakonec i českým králem. Proti se ale opět postavili členové panského stavu, utvořili Zelenohorskou jednotu a země se vrátila do války. Když se do zemí Koruny vypravil Matyáš Korvín, uherský král, tato jednotu se přidala na jeho stranu proti Jiřímu. Její zástupci také stáli u jeho korunovace v Olomouci.

V úvodních letech Matyášovy vlády nalézal hlavní spojence mezi šlechtici z Čech, zatímco na Moravě pak působili vedle moravských šlechticů vojenští hejtmani původem z Uher. Toto se změnilo uzavřením finálního příměří mezi ním a Vladislavem Jagellonským, kdy byla Koruna rozdělena podle zemí a poddaní společně s nimi.

Matyáš Korvín ovládal vedlejší země Koruny včetně Moravy, jejich řízení ale nijak zvlášť neměnil. Na Moravu se vracel čím dál tím méně a správu přenechal v rukou moravských pánů, včetně těch, kteří v jeho sporech s českými králi stáli na jejich straně. To byl případ Ctibora Tovačovského z Cimburka, který byl v průběhu konfliktu uznáván jako moravský zemský hejtman oběma stranami.

Nejbližší spojenci krále Matyáše, jakými byli Zdeněk Konopištský ze Šternberka, olomoucký biskup Tas z Boskovic či Jan Zajíc z Házmburka a Jan z Rožmberka, jsou relativně dobře známi. Tato bakalářská práce se chce zaměřit na na Moravě působící pány ve službách Matyáše Korvína skrze dochovaný listinný materiál, na jejich vztah k českému a uherskému králi, a dále sledovat historické události s přihlédnutím právě k českým a moravským stavům. Bude tak provedeno především na základě studia listin, případně jiných edičně zpracovaných pramenů a zápisů v obou řadách moravských

zemských desk, které byly obnoveny Matyášem a moravskými pány poté, co Matyáš převzal v zemi vládu úplně olomouckými úmluvami. Zjištění budou zasazena do kontextu v první části bakalářské práce.

Časově by měla práce pokrýt celé období Korvínovy české vlády, tedy počínaje jeho zvolením králem roku 1469, s kontextem zasahujícím do dřívější doby, a konče jeho smrtí v roce 1490.

1 Literatura a prameny

Bakalářská práce pracuje s literaturou dostupnou v češtině, angličtině a slovenštině. Prameny použité v této práci jsou psány převážně jazykově česky, ale také latinsky a německy.

1.1 Literatura

Obecně historický kontext byl nově přehledně a obsáhle zpracovaný v šestém díle *Velkých dějin zemí Koruny české*, sepsaných Petrem Čornejem a Milenou Bartlovou.¹ Ze starších děl se stejné úlohy ujímá několik asvazkové dílo z edice *České dějiny*, a to *Věk poděbradský* Rudolfa Urbánka,² a *Jagellonský věk v českých zemích* Josefa Macka.³ Dějiny Moravy zase samostatně zpracovali například Rudolf Dvořák⁴ a Josef Válka.⁵

Moravská šlechta na konci 15. století je opakovaně zpracovávaným tématem. Významné změny, které v jejím fungování nastaly, zachycují ve svých článcích kupříkladu Jaroslav Mezník⁶ nebo Josef Válka.⁷ Josef Macek věnoval celý druhý svazek knihy *Jagellonský věk v českých zemích* šlechtě, kde popisuje její obecné fungování, hierarchii i významné představitele.⁸

Další práce vznikly za účelem popisu konkrétních panských rodů, které v tomto období žily,⁹ jako publikace z edice *Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska*. Z této edice jsou relevantní knihy o pánech ze Sovince,¹⁰ pánech z Kunštátu¹¹ a pak konkrétně Poděbradech¹² a také moravských Šternbercích.¹³ Naopak kniha Tomáše Baletky

¹ Čornej, Petr – Bartlová, Milena: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. 6., 1437–1526. Praha – Litomyšl 2007.

² Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 1. Věk poděbradský*. Praha 1915; Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 2. Věk poděbradský*. Praha 1918; Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 3. Věk poděbradský*. Praha 1930; Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 4. Věk poděbradský. Čechy za kralování Jiříka z Poděbrad. Léta 1460-1464*. Praha 1962.

³ Macek, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526) 1-2*. Praha 2001.; Macek, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526) 3-4*. Praha 2002.

⁴ Dvořák, Rudolf: *Dějiny Markrabství moravského, díl první*. Praha 2000.

⁵ Válka, Josef: *Dějiny Moravy. Díl 1 – Středověká Morava*. Brno 1991.

⁶ Mezník, Jaroslav: *Česká a moravská šlechta ve 14. a 15. století*. In: *Sborník historický*, 37, 1990, s.7-36; Mezník, Jaroslav: *Vývoj a systém stavovské reprezentace v českých zemích ve středověku*. In: *Sborník prací FF BU*, C44, 1997, s. 71-81.

⁷ Válka, Josef: *Stavovství a krize českého státu ve druhé polovině 15. století*. *Folia historica bohemia*, 6, 1984, s. 65-98.

⁸ Macek, Josef: *Jagellonský věk 1-2*.

⁹ Moravské rody jsou také zájmem diplomových prací, například Sitta, Jan: *Tunklové na Moravě (1398-1510)*. Olomouc 2018. (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

¹⁰ Papajík, David: *Páni ze Sovince. Dějiny rodu moravských sudich*. Praha 2005.

¹¹ Plaček, Miroslav – Futák, Peter: *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu*. Praha 2006.

¹² Felcman, Ondřej – Fukala, Radek (ed.): *Poděbradové. rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat*. Praha 2008.

¹³ Pokluda, Zdeněk: *Moravští Šternberkové. Panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha 2012.

o pánech z Kravař¹⁴ není vhodná, protože tento významný moravský rod vymírá po meči s Jiříkem z Kravař už roku 1466,¹⁵ kniha Jana Urbana o Lichtenburcích se zase soustředí na české větve rodu.¹⁶ Podobně byla vydána díla zaměřující se na popis jednotlivých osobností.¹⁷ O konkrétním setkávání jednotlivých rodů či výrazných osobností s králem Matyášem se pak pojednává jak přímo v nich (v Mackově případě je to například vztah synů Jiřího z Poděbrad k uherskému a českému králi),¹⁸ tak i v dalších pracích.¹⁹

O české královské kanceláři (respektive o otázce její samostatné existence) založené Matyášem Korvínem a o šlechtické správě Moravy píše Antonín Kalous jak ve své monografii *Matyáš Korvín (1443-1490) Uherský a český král* (konkrétně ve čtvrté kapitole *S novou korunou*),²⁰ tak v dalších článcích a příspěvcích.²¹

K samotné postavě Matyáše existuje v české historiografii několik různých pohledů. Ty jsou zjednodušeně závislé na tom, zda se ztotožňují s moralizujícím pohledem Františka Palackého.²² Na jedné straně tak lze najít autory, kteří staví Matyáše jako záporný protiklad Jiřího z Poděbrad, tedy jako sice schopného, ale špatného člověka jako zmíněný František Palacký a jeho *Dějiny národu českého*.²³ Na druhé straně spektra jsou historici pokoušející se o neutrálnější přístup k Matyášově politice, jako například Antonín Kalous (monografie již zmíněná výše) a před ním Josef Macek a Josef Válka.²⁴ Josef Macek sice odmítá připsat poškozené vztahy mezi Jiřím a Matyášem na vinu pouze Matyáši,²⁵ nicméně také přináší unikátní pohled na krále Matyáše v *Jagellonském věku v českých zemích*, portrét jeho osobnosti a vlastností, které pro uherského a českého krále

¹⁴ Baletka, Tomáš: *Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa*. Praha 2004.

¹⁵ Tamtéž, s. 285.

¹⁶ Urban, Jan: *Lichtenburkové. Vzestupy a pády jednoho panského rodu*. Praha 2003.

¹⁷ Například Válka, Josef: *Ctibor Tovačovský z Cimburka, zemský hejtman a zákonodárce*. In: *Duchem, ne mečem. Fakta, úvahy, souvislosti*. Praha 2003, s. 82-89.

¹⁸ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 340.

¹⁹ Zde například studie Kalous, Antonín: *Služba Boskovických u Matyáše Korvína*. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Historica. Sborník prací historických*, 33, 2007, s. 83-99. Příkladem konkrétní osobnosti je třeba Jan Filipec, narozený na Moravě a dlouhodobě působící v Uhrách. Kalous, Antonín: *Jan Filipec v diplomatických službách Matyáše Korvína*. ČMM 125, 2006, s. 3-32.

²⁰ Kalous, Antonín: *Matyáš Korvín (1443-1490) Uherský a český král*. České Budějovice 2009, s. 167-222.

²¹ Kalous, Antonín: *Morava a Matyáš Korvín*. In: *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek*. Brno 2007, s. 99-111; dále například Kalous, Antonín: *Bohemians and Moravians in the Court of Matthias Corvinus*. In: *Matthias Corvinus the king: tradition and renewal in the Hungarian Royal Court, 1458-1490*. Budapešť 2008, s. 65-76 a další.

²² Více dopodrobna rozebírá českou historiografii článek Kalous, Antonín: *Matthias Corvinus (Hunyadi) in Czech Historiography*. In: *Attila Bárány a kol.: Matthias and his legacy; cultural and political encounters between East and West*. Debrecen 2009, s. 31-40.

²³ Palacký, František: *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě IV. Knihy 14 až 15*. Praha 2017; Palacký, František: *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě V. Knihy 16 až 18*. Praha 2017.

²⁴ Například Válka, Josef: *Matyáš Korvín a Česká koruna*. ČMM 110, 1991, s. 313-323.

²⁵ Macek, Josef: *Král Jiří a král Matyáš. Od přátelství k nepřátelství (1458-1469)*. ČMM 110, 1991, s. 297-311.

opět nevyznívají příznivě.²⁶ Slovenskou historiografii v současnosti rozšiřuje Tomáš Homola.²⁷

Přehledová literatura vytvořená k danému historickému období českých dějin je velmi kvalitní a detailní a poskytuje úplný kontext ke studiu tématu. Knihy k uherským dějinám dostupné v češtině jsou výrazně stručnější, zpravidla se snažící v jedné knize pokrýt dějiny Maďarska až do současné doby.²⁸ To je na úkor detailního popisování a knihy jsou tedy spíše doplňkové ke knihám, které se věnují Matyáši a které naopak samy lépe dodávají historický kontext. K tématu nejvhodnější byly knihy Antonína Kalouse a Tomáše Homoly, stejně jako četné články a příspěvky prvního z nich, které se přímo vyjadřují k Matyášovým vztahům s Moravou.

Relevantní literatura se, jak už bylo zmíněno výše, také dobře rozděluje podle svého přístupu k Matyáši Korvínovi. *Dějiny Moravy*, *Dějiny Markrabství moravského* i *Velké dějiny země Koruny české* nemají sklony hodnotit Matyáše a popisují jeho činy bez toho, aby jim dávali nějakou morální hodnotu. Naopak *Jagellonský věk v českých zemích*, stejně jako Palackého *Dějiny českého národa* předtím, vidí a popisují Matyášovu zkaženou povahu. Tyto postoje zůstávají i v moderní literatuře, kde vedou až téměř k pohrdání uherským a českým králem. Tak se třeba může v jedné větě objevit „husitský král“ Jiří z Poděbrad a vedle něj pouze „uherský povýšenec“ Matyáš.²⁹

1.2 Prameny

Moravský zemský archiv v Brně i Zemský archiv v Opavě uchovávají listinné materiály ze sledovaného období. Ty bylo třeba projít a vybrat z nich listiny relevantní k tématu. Z Moravským zemským archivu se jedná o listiny z fondu Stavovské listiny.³⁰ Ty jsou převážně jazykově české. V Zemském archivu v Opavě se relevantní listiny nachází v několika různých fondech – Slezský stavovský archiv,³¹ Arcibiskupství Olomouc,³² Archiv města Olomouc,³³ Archiv města Uničov,³⁴ Archiv města Prostějov³⁵ a Archiv

²⁶ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 263-291.

²⁷ Příkladem jeho monografie je Homola, Tomáš: *Na vzostupe moci. Zahraničná politika Mateja Korvína v stredoeurópskom priestore v rokoch 1458-1471*. Bratislava 2019.

²⁸ Macúrek, Josef: *Dějiny Maďarů a uherského státu*. Praha 1934; Kónya, Peter (ed.): *Dejiny Uhorska*. Prešov 2013.

²⁹ Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 93.

³⁰ Moravský zemský archiv v Brně (MZA Brno), fond A 1 Stavovské listiny.

³¹ Zemský archiv v Opavě (ZA Opava), fond Slezský stavovský archiv.

³² ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc.

³³ Státní okresní archiv Olomouc (SOKA Olomouc), fond Archiv města Olomouc.

³⁴ SOKA Olomouc, fond Archiv města Uničov.

³⁵ Státní okresní archiv Prostějov (SOKA Prostějov), fond Archiv města Prostějov.

města Tovačov.³⁶ Také tyto listiny jsou převážně české, ve větší míře se objevuje i němčina. Zachovaných listin není mnoho a řada z nich už našla své použití v existující literatuře, stejně jako edičně zpracované prameny.

Jedním z významnějších zachovaných pramenů jsou moravské zemské desky, v roce 1480 obnovené a vydané edičně Františkem Matějkem (olomoucká řada)³⁷ a Tomášem Kalinou (brněnská řada).³⁸ Protože ale byly obnoveny až v roce 1480, zachycují pouze druhou polovinu Matyášovy vlády na Moravě. Navíc se tak děje až po mírových dohodách, které potvrdily v českých zemích dvojvládní a válečná situace se uklidnila, s Matyášem jako pánem vedlejších zemí Koruny.³⁹

Každý zemský sněm zanesený v deskách je doprovázen výčtem šlechticů a šlechtických rodů, pod jejichž dohledem či za jejich úřadování byly zápisy provedeny. V tomto období, kdy byla Matyášova vláda na Moravě potvrzena, se úplně již nedá hovořit o stoupcích a nepřátelích tak, jako to bylo možné za válečného stavu. Nicméně jelikož tyto šlechtici zaujímali významné posty ve správě země, byli do práce taktéž zařazeni.

Jiné písemnosti z daného období jsou zařazeny do Archivu českého (například Matyášova korespondence s českými šlechtici).⁴⁰ Ujednání mezi panovníky našla své místo v Archivu Koruny české. Jejich katalog byl edičně zpracován Antonínem Haasem a obsahuje jejich poměrně obsáhlá regesta.⁴¹

³⁶ Státní okresní archiv Přerov (SOkA Přerov), fond: Archiv města Tovačov.

³⁷ Matějek, František (ed.): *Moravské zemské desky 1480-1566. II, část 1, Kraj olomoucký*. Brno 1948.

³⁸ Kalina, Tomáš (ed.): *Moravské zemské desky 1480-1566. II, část 2, Kraj brněnský*. Praha 1950.

³⁹ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 322; Kalous, Antonín: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*. Historická Olomouc 17, 2009, s. 55.

⁴⁰ Palacký, František (ed.): *Archiv český I*. Praha 1840; Palacký, František (ed.): *Archiv český IV*. Praha 1846; Palacký, František (ed.): *Archiv český V*. Praha 1862; Palacký, František (ed.): *Archiv český VI*. Praha 1872.

⁴¹ Haas, Antonín (ed.): *Archiv Koruny české VI. Katalog listin z let 1438–1526*. Praha 1958.

2 Historický kontext

Smrtí Zikmunda Lucemburského se uprázdnil post římského císaře a trůn hned dvou středoevropských monarchií. Po vymření Lucemburků se tak otevřel prostor pro soupeření dvou významných rodů působících v této oblasti, Jagellonců a Habsburků. Nebyli to ale oni, kdo měl finální slovo v tom, kdo obsadí uprázdněný český a uherský trůn – to byla domácí šlechta. Ještě nějakou dobu se tento vliv neprojevil, když se na základě úmluv se Zikmundem stává římskoněmeckým králem a hlavou obou království jeho zeť Albrecht Habsburský (byť se tak stalo se souhlasem uherských stavů a dodatečnou slavnostní „volbou“ české šlechty).⁴² Z lenní organizace státu se země proměnila na stavovskou monarchii.⁴³

Role šlechty se ve 14. a 15. století proměňovala. Kromě postupného přesouvání se od válečného řemesla, k čemuž dojde až v samotném závěru 15. století, se mění také pohled na to, co dělá šlechtice šlechticem; stále důležitější je urozený původ. Také uvnitř se šlechta diferencuje, dělí se na šlechtu vyšší, pány, a nižší, rytíře. Hranice mezi nimi není pevně daná a mnohé rody se posouvají z jedné skupiny do druhé, byť se panský stav stále více uzavírá.⁴⁴

Jak uvádí Josef Macek, samotný pojem šlechta je poněkud problematický a v 15. století nepoužívaný.⁴⁵ Jako souhrnný pojem pro privilegovanou vrstvu obyvatel je ale více než dostačující. Práce se pak soustředí na zástupce šlechty vyšší.

2.1 Vzestup šlechty, jejich význam při správě země a volbě panovníka – země Koruny české

V 15. století dochází k výraznému nárůstu moci šlechty a měst na fungování státu. V zemích Koruny české přispěly k tomuto nástupu husitské války a interregnum. Ty také měly za následek rozdělení české a moravské šlechty podle náboženského principu, jednotlivé skupiny pak mezi sebou soupeřily o vliv. Už se nejednalo o otevřený konflikt a z onoho náboženského hlediska byla situace alespoň v základních rysech relativně klidná (k čemuž významně přispělo uznání kompaktát), ale rozdělení i po smrti

⁴² Petr Čornej soudí, že to, co šlechtici označovali za volbu, bylo spíše slavnostní přijetí. Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 44.

⁴³ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 67, 75.

⁴⁴ Mezník, J.: *Česká a moravská šlechta*, s. 9-11.

⁴⁵ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 335-336.

Zikmunda Lucemburského zůstávalo až do poloviny 15. století. To bylo v Čechách trojí: strana sdružující katolíky a umírněné kališníky, „husitská strana středu“ a Táborité.⁴⁶

První zmíněná skupina pod sebou sdružovala nejvyšší představitele českých zemí, katolická města i čtyři města pražská. V jejich čele stál kališník Menhart z Hradce, nejvyšší hofmistr, a katolík Oldřich z Rožmberka. Tato skupina byla také tou, která hned přijala Albrechta Habsburského za českého krále.⁴⁷ O Albrechtovo nástupnictví stál také Zikmund, a to i přes snahy polské strany, které se sňatkovou politikou pokoušely dostat do hry nového krále Vladislava.⁴⁸

Kdo ale Albrechtovu volbu nepřijal, byli husité v čele Hynkem Ptáčkem z Pirkštejna. Jednalo se kombinaci vyšší a nižší šlechty, kromě Hynka se v čele objevuje i Aleš Holický ze Šternberka a mladý Jiří z Poděbrad.⁴⁹ Působili hlavně ve východních Čechách, kde také, v Hradci Králové, sídlil a působil kališnický arcibiskup Jan Rokycana. Ptáčkova strana se místo Habsburků pohlížela po druhém z předních středoevropských rodů, Jagelloncích. Korunu nabídli Kazimírovi, mladšímu bratru krále Vladislava.⁵⁰ V těchto svých snahách je podporovali také Táborité, třetí skupina v čele s Bedřichem ze Strážnice. Táborité tvoří specifickou skupinu, která ve věcech církve fungovala mimo kompaktáta, její správu měl na starosti Mikuláš z Pelhřimova. V následujících letech ale tato skupina ztrácela více a více na významu. Trvale zaniká poté, co nový správce země Jiří z Poděbrad dobude Tábor v roce 1452.⁵¹ Albrecht jim byl v trnem oku proto, že proslul jako „Kladivo kacířů“ a na Moravě proti husitům tvrdě vystupoval.⁵²

Snahy husitů se ale nesetkaly s úspěchem, Albrecht byl slavnostně korunován roku 1438. Při korunovaci se ale také projevila vzrůstající moc šlechty, když při ní zaujali vůdčí roli její představitelé místo těch církevních, zvláště Oldřich z Rožmberka.⁵³ Jagellonci se ale kandidatury nevzdali. V průběhu roku tak došlo k několika otevřeným střetům jak s husity, tak s polskou stranou, Kazimír s Vladislavem vpadli do Slezska. V rámci toho se vedlejší země Koruny české postavily pevně za Albrechta. Spor se dostal do patové situace a o rok později bylo uzavřeno příměří. Albrecht II. Habsburský byl na trůnu potvrzen. Dlouho ale pozici krále českého a uherského nedržel, v prosinci 1439

⁴⁶ Detailně rozebírá příslušnost pánů k jednotlivým blokům, jejich politiku a proměny v čase Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 44-50.

⁴⁷ Tamtéž, s. 45.

⁴⁸ Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský I*, s. 228.

⁴⁹ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 46.

⁵⁰ Tamtéž, s. 42.

⁵¹ Tamtéž, s. 110.

⁵² Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský I*, s. 231.

⁵³ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 51.

zemřel v Uhrách na cestě z neúspěšného tažení proti Turkům, zatím bez mužského potomka, Ladislav Pohrobek se narodil o čtyři měsíce později.⁵⁴ Se smrtí Albrechta zanikl markraběcí úřad a jeho dvůr, a přestože titul markraběte českým králům zůstal, správa Moravy přesouvá do rukou hejtmana.⁵⁵

Ještě před Ladislavovým narozením se moravské stavy pod vedením zemského hejtmana Jana Tovačovského z Cimburka spojily a na sněmu v Brně se mírným listem dohodly na jednotném vystupování, uzavřely celozemský landfrýd.⁵⁶ Ve stejnou chvíli došli na zemském sněmu v Praze k podobné dohodě čeští šlechtici. Uzavřeli mírný list a dohodli se na opatřeních, které měli zařídit mír v zemi, dokud nenastoupí nový panovník. Potvrdili dodržování kompaktát, pozastavili provizorně zemské soudy. V následujících měsících se pak šlechtici sdružovali do landfrýdů, spolků zodpovědných za udržení pořádku v dané oblasti, zajišťovaly relativní mír a stabilitu. Rozložení českých landfrýdů kopírovalo rozestavení krajů, v jejich čele stáli hejtman/i a rada.⁵⁷ Prakticky se tak vláda v zemi dočasně rozdělila dle zemského principu, Morava a Čechy spravovány odděleně vlastní stavovskou reprezentací.⁵⁸

Za poručníky mladého dědice trůnu byli ustanoveni jeho matka Alžběta a Fridrich III. Habsburský, nový římskoněmecký král.⁵⁹ Nicméně zatímco vedlejší země Koruny české Ladislava jako svého panovníka přijaly, Čechy váhaly. Považovaly se nadřazené ostatním zemím Koruny české, proto uznání panovníka v nich pro ně nebylo definitivní.⁶⁰ Ladislav zůstával na Fridrichově rakouském dvoře. Na zemském sněmu, kde se setkali přední představitelé šlechty jak katolického, tak husitského tábora, představitelé měst a arcibiskup Jan Rokycana, padla nakonec jména čtyř kandidátů, mezi kterými si tyto zástupci hodlali zvolit nového krále. Vybrali vévodu Albrechta III. Bavorského, který mimo jiné uměl česky,⁶¹ ten ale jejich nabídku odmítl. Oldřich z Rožmberka se zároveň pro trůn pokoušel získat krále Fridricha. Snahy zvolit českého krále ale prozatím ztroskotaly a země zůstala ve správě landfrýdů.⁶²

⁵⁴ Tamtéž, s. 52-56.

⁵⁵ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 74.

⁵⁶ Dvořák, R.: *Dějiny Markrabství moravského*, s. 173; Mezník, J.: *Vývoj a systém stavovské reprezentace*, s. 76.

⁵⁷ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 60.

⁵⁸ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 79.

⁵⁹ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 56.

⁶⁰ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 78-79.

⁶¹ Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 150, také Dvořák, R.: *Dějiny Markrabství moravského*, s. 174.

⁶² Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 61.

Mezi šlechtickými skupinami během let více a více sílila kališnická strana. V roce 1444 sice přišla o Hynka Ptáčka z Pirkštejna, ve vedoucí pozici jej ale nahradil Jiří z Poděbrad. Východočeské landfrýdy, centrum kališníků v Čechách, se přeměnily v takzvanou Poděbradskou jednotu.⁶³ Neovládali ale Prahu a korunovační klenoty, což se změnilo v roce 1448. K jednotě se přidali i někteří katoličtí stavové uznávající kompaktáta (z nich nejvýraznější Zdeněk ze Šternberka, muž, který se v následujících letech stane jednou z klíčových postav české šlechtické scény). Následně se spojená jednotka vydala k Praze. Přes veškeré snahy Menharta z Hradce a Pražanů bylo hlavní město dobyt a Jiří s průvodem vjel do města.⁶⁴ Menhart z Hradce, nejvyšší purkrabí a představitel původního katolicko-kališnického proudu, byl zajat. Jeho zajetí pak mělo klíčovou roli ve snaze jednoty získat na svou stranu i korunovační klenoty, hlídané Menhartovými syny. Tato snaha ale vyšla vniveč, když Menhart o rok později zemřel.⁶⁵

Společně s jednotou dorazil do Prahy i Jan Rokycana, kterému tím bylo umožněno přesídlit zpět. To sice byla podpora pro kališnickou církev v rámci českých zemí, ale z mezinárodního pohledu se církvi nedařilo. Jedinou institucí, která potvrdila kompaktáta, byl basilejský koncil. Papežství tak nikdy neučinilo, a to se v letech 1438–1458 vystříдалo na stoličce (i díky jednomu případu vzdoropapežství) pět papežů. Výpravy do Říma byly neúspěšné, stejně tak naléhání na v zemi působící papežské legáty.⁶⁶

Proti Poděbradské jednotě se zformovala jednotka Strakonická.⁶⁷ Jednoty se postavily proti sobě v ozbrojeném konfliktu, ze strany katolíků navíc došlo i k zintenzivnění působení legátů, do království dokonce zavítal a kázal zde Jan Kapistrán.⁶⁸ Příměří bylo uzavřeno už roku 1450 a následně, na zemském sněmu v dubnu 1452, byl Jiří z Poděbrad prohlášen správcem Království českého. Jiřího pozice byla velmi pevná, stal se největším pozemkovým vlastníkem mezi šlechtou, podporoval ho arcibiskup Rokycana a někteří katolíci. Zdeněk Konopišský byl zvolen po odstranění Menharta z Hradce nejvyšším purkrabím.⁶⁹

V září 1452 byl rakouským stavům vydán Ladislav z Fridrichových rukou a převzal vládu v části rakouských zemí. Ve Vídni mu následně Jiří z Poděbrad přísahal

⁶³ Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský 2*, s. 3-4.

⁶⁴ Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský 2*, s. 296.

⁶⁵ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 96-100.

⁶⁶ Tamtéž, s. 82-83, 93-96, 102-103.

⁶⁷ Tamtéž, s. 105. Okolnostmi jejího vzniku i průběhu následného konfliktu se věnuje celá Hlava IV. druhého dílu *Věku poděbradského*. Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský 2*, s. 327-459.

⁶⁸ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 108; Urbánek, Rudolf: *Věk poděbradský 2*, s. 557.

⁶⁹ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 109.

věrnost, za což mu bylo potvrzeno vůdčí postavení v království a funkce správce. Nový král slíbil dodržovat kompaktnost. V létě 1453 přijel nejprve na Moravu, v listopadu do Čech a zůstal asi rok. V zemi došlo k obnovení starého systému správy namísto landfrýdů, obnovil činnost zemský a dvorský soud, potvrzeny byly nejvyšší dvorské úřady. Dochází ke stabilizaci poměrů. Také bylo třeba vyjasnit pozemkovou držbu, která byla po dlouhých letech husitských válek více než nejasná. V mnohých případech šlo vlastně o potvrzení nově nabytého majetku. Po odjezdu Ladislava zůstal dle dohody v čele království Jiří z Poděbrad. Ladislav se vrátil do Čech o tři roky později na svou plánovanou svatbu. Té se ale nedočkal, 23. listopadu 1457 umírá na leukémii.⁷⁰ Tehdy ovšem neznámé příčiny smrti vedly k opakovaným domněnkám, že byl mladý král otráven.⁷¹

Kdo nastoupí na uprázdněný český trůn, zůstalo v rukou české šlechty. Bylo rozhodnuto na přelomu února a března 1458, kdy si z kandidátů na trůn, mezi kterými byla i francouzská delegace, vybraly české stavy Jiřího z Kunštátu a Poděbrad. Proti ale stála například moravská katolická města.⁷² Tato volba byla nutně alespoň částečně ovlivněná podobnou volbou uherského krále o měsíc dříve. Král Matyáš byl také původně šlechtic bez jakýchkoli dědičných nároků na trůn. Navíc si Jiří zařídil, aby byl s novým králem spřízněn – měla být za něj provdána jeho dcera Kateřina.⁷³

2.2 Vzestup šlechty, jejich význam při správě země a volbě panovníka – Uherské království

Situace v Uherském království byla odlišná. Země byla neustále ohrožována nájezdy Turků. V čele uherské šlechty stáli magnáti, velcí pozemkoví vlastníci. Šlechtu zde nerozdělovala náboženská otázka jako v Čechách a vnímání národa se omezovalo na nenávisť k Němcům,⁷⁴ ale i tak se šlechtici vydělují do nejrůznějších skupin, které pak budou mimo jiné definované i tím, koho podpoří v kandidatuře na uprázdněný uherský trůn.

To se stane po smrti Albrechta. V zemi se vytvořila projağellonská a prohabsburská strana. Ta protiněmecká nakonec zvítězila, a tak i když královna-vdova nechala korunovat jako uherského krále ještě ani ne rok starého Ladislava Pohrobka, jen

⁷⁰ Tamtéž, s. 112-121, 128.

⁷¹ Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 154.

⁷² Tamtéž, s. 155.

⁷³ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 152-156.

⁷⁴ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 45.

pár měsíců poté je do čela přijat Vladislav III. Jagellonský. Uhry a Polsko se tak na nějakou dobu spojily v personální unii. Uherské stavy sice původně vyžadovaly, aby si Vladislav Alžbětu vzal a připojil tak do unie i rakouské a české země, k tomu ale nikdy nedošlo. Naopak, královna Alžběta se dostala do opozice nového krále, s podporou Fridricha a rodiny Celských, ale obě strany došly k dohodě v roce 1442, kdy každý si podržel moc v Uhrách na sebou ovládaných územích. Vzápětí ale Alžběta zemřela a Vladislav zůstal jediným vládcem Uher.⁷⁵

Vladislavovu vládu dovedl ke konci druhý významný faktor uherského vývoje, turecké nájezdy. Jeho vláda tak byla ukončena poměrně záhy, v roce 1444 jeho smrtí v bitvě u Varny. Uherské království se tak znovu ocitlo bez panovníka. Ladislav Pohrobek byl ale stále ještě nezletilý a pod dohledem Fridricha III., proto se magnáti vydávají jinou cestou a, byť Ladislava přijímají za krále, do jeho zletilosti si vytváří vlastní samosprávu. V jejím čele stojí nakonec sedm hejtmanů, mezi nimi nejvýznamnější Jan Hunyadi, Mikuláš Újlaki a Jan Jiskra z Brandýsa. Jan Hunyadi, v té době už také známý díky svým úspěchům v boji proti Turkům, byl zvolen gubernátorem, s Újlakim jako svým zástupcem.⁷⁶

Hunyadi se opíral o města, snažil se zemi sjednocovat. V tom mu mimo jiné bránil Jan Jiskra, který úplně ovládal Horní Uhry, spravoval je nezávisle na celku, a dokonce nechal razit vlastní mince jménem Ladislava Pohrobka.⁷⁷ I přesto ale síla Jana Hunyadiho postupně rostla, což se nelíbilo jeho oponentům. Jeho protiváhou se stal nově zvolený palatin Ladislav Garai. Tento stav v zemi trval až do roku 1452, kdy je po dosažení dospělosti do rukou rakouským stavům předán Ladislav Pohrobek, do té doby pobývajícím na dvoře Fridricha III. Německý císař sice panovníka vydal, odmítl s ním ale vydat svatoštěpánskou korunu, která byla tehdy po Ladislavově korunovaci odvezena ze země.⁷⁸

S oficiálním nástupem Ladislava Pohrobka na trůn gubernátor Hunyadi odstoupil ze své pozice. Stále zůstal jedním z nejvlivnějších mužů v zemi, začal se ale zpět soustředit na řešení turecké hrozby. Zemřel krátce po svém asi nejznámějším úspěchu,

⁷⁵ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 72; Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 35; Macůrek, J.: *Dějiny Maďarů*, s. 105.

⁷⁶ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 36; Macůrek, J.: *Dějiny Maďarů*, s. 107.

⁷⁷ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 37.

⁷⁸ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 112.

kdy se podílel na obraně Bělehradu. Po sobě zanechal rozsáhlá panství, která po něm převzali jeho dva synové. Hlavou rodu se starší stal Ladislav, ne však nadlouho.⁷⁹

Po smrti Jana Hunyadiho se mezi uherskou šlechtou dostal do popředí Oldřich II. Celský, jeden z magnátů, a jeho spojenci. Oldřich měl také jako rakouský šlechtic význam na vydání Ladislava a na mladého krále měl velký vliv – byl jeho poručíkem.⁸⁰ V Uhrách získal titul zemského hejtmana. Společně s Garaiem a Újlakim tvořili protihabsburskou ligu a protipól rodinám Hunyadi a Szilágyi, se kterou byli spřízněni – manželka Jana Hunyadiho pocházela z tohoto rodu.⁸¹

Oldřich II. Celský byl zabit při roztržce, u které figurovali oba Hunyadiho synové. Oba za to byli Ladislavem Pohrobkem, díky vlivu Oldřichových spojenců, vězněni a starší Ladislav byl nakonec v Budíně popraven. Matyáš byl vězněn nejprve v Budíně, pak v Rakousích. Z tohoto vězení se měl přesunout do Prahy, když tam ale dorazil, stalo se tak ve chvíli, kdy umírá na stejném místě Ladislav Pohrobek.⁸²

2.3 Porovnání vývoje obou států

Vývoj v Uhrách a v Čechách byl obdobný. Vycházel z jiných principů, ale nakonec v obou zemích převládl princip volené monarchie, který si prosadila šlechta, vlivní pozemkový vlastníci. Jednotliví šlechtici společně soupeřili o moc. Až do smrti Ladislava Pohrobka se jejich činnost prolínala s tím, zda podporovali cestu Habsburků nebo Jagellonců na český trůn. Oba rody měli díky silným příbuzenským vazbám, sňatkům, možnost o trůn se ucházet. Šlechta byla tím, kdo si začal nárokovat úplné právo nabízet korunu těm zájemcům, které uznali za vhodné. To nakonec dovedli k dokonalosti, když si za krále zvolili jednoho ze svých řad. Nápadnou podobnost tohoto konce si všimli už současníci obou králů.⁸³

V českých zemích se husitskými válkami vytvořilo vědomí téměř národnostní, podložené česky mluvící šlechtou.⁸⁴ Všimli si svých podobností s Poláky, v zemi se stabilně držela protiněmecká nálada. Zvláště tady pomohla vzniku stavovské monarchie dlouhodobá nepřítomnost panovníka. Navíc v chaosu války přišli mnozí šlechtici k dalším majetkům, často na úkor církevního majetku, ale také dobýváním.⁸⁵ S válkami posílila nižší šlechta a města, i když v popředí jsou stále panská uskupení a koalice.

⁷⁹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 39, 41.

⁸⁰ Macůrek, J.: *Dějiny Maďarů*, s. 105; Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 151.

⁸¹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 40.

⁸² Tamtéž, s. 42-43.

⁸³ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 48.

⁸⁴ Mezník, J.: *Česká a moravská šlechta*, s. 33.

⁸⁵ Tamtéž, s. 18.

Rozdělení šlechticů probíhalo především na základě náboženské otázky, které se míchalo s mocenskými zájmy šlechty.⁸⁶ Vedoucí postavy země byly z velké části stále ty, které se přímo podílely na průběhu husitských válek.⁸⁷

Spor kališníků s katolíky a snaha o potvrzení kompaktát diktovaly jak to, kdo bude soupeřit s kým, tak i mezinárodní politiku. Šlechtici hledali krále, který by udržel mír v zemi a zavázal se dodržovat kompaktáta, která měla být jako kompromis právě zárukou míru. Toto ale silně naráželo na papežství, které postupně získávalo převahu nad koncily,⁸⁸ a i když obecně papežův význam klesal, jak v zemích Evropy převládaly státní zájmy nad udržením jednotného křesťanského státu,⁸⁹ proti husitům byl papež úspěšnější. Rozhodující ránu jim zasadí Pius II., když, až za vlády Jiřího z Poděbrad, kompaktáta zrušil.⁹⁰

V Uhrách náboženské rozdělení šlechty neexistovalo. Soupeření jednotlivých skupin se tu bude lépe dělit na stranu pro a proti Habsburkům. Není zde ani příliš pevně vybudovaná národnostní otázka, nicméně i tak se i tady dá mluvit o nenávisti k Němcům, který pak vedl v začátku tohoto vývoje k příklonu k jagellonskému králi. V čele uherské šlechty stáli magnáti, kteří měli kolem sebe shromážděné jim zavázané šlechtice. Magnáti ale nebyli nutně členy starobylých mocných rodů. Některým, jako rodině Hunyadi, pomohl k nabytí majetku další velký faktor, který formoval vývoj v Uhrách – turecké výboje.⁹¹ Postava krále byla pro Uhry zárukou, že se jim má kdo postavit.⁹²

Také ve fungování stavovské reprezentace se země lišily. V Uhrách se stavovství rozvinulo na území celého státu a jednotně, v zemích Koruny se rozvoj stavovství odehrával odděleně uvnitř jednotlivých zemí.⁹³

Zatímco jednotnost uherského státu pomáhaly udržet obecné sněmy, v zemích Koruny docházelo k něčemu takovému málokdy.⁹⁴ V Čechách fungovaly krajské sněmy, kde si volili své zástupce pro zemský sněm. Na Moravě, která je rozlohou menší, se scházel jen zemský sněm střídavě v Brně a v Olomouci.⁹⁵

⁸⁶ Tamtéž, s. 27.

⁸⁷ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 64.

⁸⁸ Tamtéž, s. 101-102.

⁸⁹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 45.

⁹⁰ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 202.

⁹¹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 47.

⁹² Tamtéž, s. 66.

⁹³ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 72.

⁹⁴ Mezník, J.: *Vývoj a systém stavovské reprezentace*, s. 79.

⁹⁵ Mezník, J.: *Česká a moravská šlechta*, s. 27.

2.4 Situace na Moravě

Také šlechta na Moravě postupně nabývala na síle. Přední pozici mezi šlechtou zabírala vyšší šlechta, páni, z nich kolikrát jen pár nejvýznamnějších rodů.⁹⁶ Za prosazení stavovství na Moravě lze brát už uzavření landfrýdu v roce 1434, který uzavírala právě vyšší šlechta.⁹⁷

Po smrti Zikmunda Lucemburského stále držel titul moravského markraběte Albrecht Habsburský, ve funkci moravského zemského hejtmana stál kališník Jan Tovačovský z Cimburka. Moravští šlechtici uznali nároky Albrechta a posléze i Ladislava na trůn a přijali je za české krále bez větších výhrad. V době faktického bezvládní založili celozemský landfrýd, na kterém se podíleli také olomoucký biskup a zástupci měst, zaručující udržování pořádku na Moravě.⁹⁸

Stejně jako v Čechách, i zde bylo rozdělení náboženské, nicméně to nehrálo v politice Moravy prim.⁹⁹ Větší důležitost měly společné politické zájmy v zemi. Katolická strana měla podporu v osobě olomouckého biskupa, ale stejný biskup zodpovídal také za dodržování kompaktát na Moravě. Biskupství bylo včleněno do stavovské správy, čemuž napomáhal také fakt, že olomoucký biskup byl sám z panského rodu.¹⁰⁰

Katolická byla velká města, jako Olomouc, Brno a Jihlava. Moravu opakovaně navštívil Jan Kapistrán, aby svým kázáním obracel kališníky na katolickou víru. Naopak z druhé strany se pokoušel prosadit svůj vliv arcibiskup Rokycana.¹⁰¹ Také moravští páni byli z velké části hustité.¹⁰²

Když se Ladislav Pohrobek vydal v roce 1453 už jako král do českých zemí, navštívil nejprve Moravu. To rozhořčilo šlechtice v Čechách, kteří se považovali za nadřazené ostatním korunním zemím. Proti tomu se zase ohrazovali Moravané, stojící si za svým svobodným postavením a přímou vazbou na panovníka skrze moravské markrabství. Toto odlišné vnímání postavení Moravy přetrvávalo a dostalo se dokonce i do Tovačovské knihy.¹⁰³

⁹⁶ Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 170.

⁹⁷ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 74.

⁹⁸ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 130; Dvořák, R.: *Dějiny Markrabství moravského*, s. 173.

⁹⁹ Válka, J.: *Morava a Česká koruna*, s. 146.

¹⁰⁰ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 74.

¹⁰¹ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 135.

¹⁰² Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 170.

¹⁰³ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 114; také Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 166. Detailně o vývoji tohoto stavu v 15. století Válka, J.: *Morava a Česká koruna*.

2.5 Postava Matyáše Korvína, úvod jeho vlády

Jméno Matyáš Korvín je sice vžitým spojením, samotný Matyáš ale toto jméno nikdy nepoužíval. Než se stal králem, byl po otci Matyáš Hunyadi. Označení Korvín používali už jeho současníci, odvozený možná od havrana na jeho erbu, a králi prý lichotil.¹⁰⁴ Syn Jan už je známý jako Jan Korvín.¹⁰⁵ Matyáš se narodil patrně roku 1443 v Kluži Janovi Hunyadiemu a Alžbětě Szilágyi.¹⁰⁶ Matyášovi z velké části vydláždil cestu jeho otec, který se proslavil jako bojovník proti turecké hrozbě. Získal pro své syny velké majetky, které po smrti bratra připadly Matyášovi.

Rodině pomáhaly i vazby na rodinu Szilágyi. Ta také převzala iniciativu, aby Matyáše dosadila na uprázdněný uherský trůn. Michal Szilágyi, Matyášův strýc, držel moc v Transylvánii a k dispozici měl bývalé vojenské jednotky Jana Hunyadiho. V opozici proti nim stál palatin Ladislav Garai a s ním i Mikuláš Újlaki, oba také kandidáti na trůn vedle císaře Fridricha, polského krále Kazimíra a saského vévody Viléma.¹⁰⁷ Garai vyžadoval, aby se Matyáš oženil s jeho dcerou Annou, má-li podpořit kandidaturu. Během volby se na Matyášovu stranu přidali církevní představitelé, včetně papežského legáta a ostříhomského arcibiskupa. Volící barony navíc zastrašovalo blízko Pešti usídlené Szilágyiho vojsko.¹⁰⁸ Matyáš Hunyadi byl uherským králem zvolen 24. ledna 1458, přestože on sám přítomen nebyl.¹⁰⁹

Byl totiž stále držen v Praze Jiřím z Poděbrad. O jeho vydání smlouvali Michal Szilágyi, nyní gubernátor do králova příjezdu, a Matyášova matka Alžběta. K předání krále došlo slavnostně ve Strážnici, Jiří si ale vymohl vysoký „dar“, k tomu také králové uzavřeli smlouvu o přátelství. Bylo rovněž domluveno, že si Matyáš vezme za ženu Poděbradovu dceru Kateřinu, bez ohledu na původní domluvy s Ladislavem Garaiem.¹¹⁰

Ještě před Matyášovým příchodem spravoval zemi jeho strýc jako gubernátor, potvrzoval privilegia. Jakmile se ale Matyáš vrátil, ukázalo se, že se pravomoci regenta a krále překrývají. Když byl Szilágyi zaneprázdněn povinnostmi na hranicích, Matyáš svolal zemský sněm a opětovně mu potvrdil ta privilegia, která už za něj předtím potvrdil

¹⁰⁴ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 264. Původ jména detailněji rozebírá Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 30.

¹⁰⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 30.

¹⁰⁶ Tento rok, dokonce přesné datum, 23. února 1443, uvádí A. Kalous: Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 25; starší J. Macek ještě pracuje s datem 1440: Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 263.

¹⁰⁷ Macůrek, J.: *Dějiny Maďarů*, s. 108.

¹⁰⁸ Toto a sympatie střední šlechty bývá označeno za hlavní důvody volby, viz: Macůrek, J.: *Dějiny Maďarů*, s. 109; Kónya, P. (ed.): *Dejiny Uhorska*, s. 144.

¹⁰⁹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 49-50.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 52.

gubernátor. Matyáš směřoval k tomu, aby se stal nezávislým vládcem. Ve svém inauguračním dekretu si ale také snažil zajistit podporu proti opozici a získat větší moc při výběru palatina. Začal také organizovat armádu. Už v červenci se přidal jeho strýc k Matyášově opozici. Matyáš se s ním střídavě usmiřoval a znova nepřátelil až do strýcovy smrti o dva roky později.¹¹¹

Trojice Szilágyi – Garai – Újlaki byla seskupením nejmocnějších magnátů v zemi, a to i přesto, že novým palatinem byl zvolen Michal Ország z Gutu.¹¹² Tato opozice pak za uherského krále prohlásila Fridricha III. Habsburského, aktuálního držitele uherské koruny. Tuto kandidaturu podpořil i Jan Jiskra z Brandýsa, stále ovládající Horní Uhry, který původně na trůn prosazoval polského krále.¹¹³ Fridrich se pak skutečně vydal na tažení do Uher, aby potvrdil svou kandidaturu a nechal se náležitě korunovat, byl ale neúspěšný. Tento spor byl urovnán až v roce 1462, kdy se pod dohledem papežských diplomatů oba protivníci domluvili. Fridrich uznal Matyáše jako uherského krále a navrátil svatoštěpánskou korunu, sám si ale mohl titul uherského krále ponechat.¹¹⁴

Matyášovou korunovací svatoštěpánskou korunou z rukou ostříhomského arcibiskupa ve Stoličném Bělehradě roku 1464 se uzavřela první etapa Matyášovy vlády. Korunovace přidala Matyášovi na legitimitě a po prvních nejistých letech došlo k upevnění jeho vlády.¹¹⁵

Korunovace už se nedožila Matyášova manželka Kateřina. Dcera Jiřího z Poděbrad dorazila do Uher během roku 1461, ale právě na začátku roku 1464, těsně před korunovací, zemřela, snad na následky porodu.¹¹⁶

Dalšími velkými předěly Matyášovy vlády, jak je uvádí Antonín Kalous,¹¹⁷ jsou roky 1467, kdy dochází k prosazení důležitých reforem a k expanzi království, a 1471, kdy Matyášovu vládu ohrozilo spiknutí v čele s jedním z jeho předních diplomatů, ostříhomským arcibiskupem Janem Vítězem. Ve stejném roce také došlo ke změně na českém trůnu, Jiří z Poděbrad zemřel a nastoupil Vladislav II. Jagellonský. Zároveň v průběhu své vlády, už od úplného úvodu, musel Matyáš čelit turecké expanzi na jihovýchodní hranici.¹¹⁸

¹¹¹ Tamtéž, s. 56.

¹¹² Tamtéž, s. 56.

¹¹³ Tamtéž, s. 58.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 65.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 66.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 64; Kónya, P. (ed.): *Dejiny Uhorska*, s. 153.

¹¹⁷ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 50.

¹¹⁸ Detailně tento aspekt Matyášovy vlády také rozebírá A. Kalous: Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 226-244.

Během své vlády se mohl se mohl Matyáš spolehnout na podporu prelátů, které také často obsazoval do vysokých diplomatických pozic. Už od doby Zikmunda Lucemburského měl navíc patronátní právo biskupy jmenovat, čehož mimo jiné později využil i v případě olomouckého biskupství, kde zvolil Jan Filipce, ale i v dalších případech, kdy mezi nově zvolené preláty patřili i jeho příbuzní.¹¹⁹ Preláti byli členy uherské královské rady.¹²⁰

3 Matyáš Korvín a české země v letech 1458–1469–1471

3.1 Události mezi lety 1458–1471

Přestože si Jiří z Poděbrad a Matyáš Korvín ve Strážnici slíbili věčné přátelství, pro dva veskrze pragmatické panovníky nemělo věčné přátelství dlouhého trvání. Hned v úvodu následujícího roku, pro zlepšení vlastní mezinárodní situace, zahájil Jiří spolupráci s císařem Fridrichem, se kterým byl ale Matyáš v konfliktu kvůli nástupnictví na trůn.¹²¹ Vztahy dvou zvolených panovníků ale ještě úplně nevychladly, když proběhla ve Strážnici naplánovaná svatba Matyáše s dcerou Jiřího Kateřinou (Kunhutou). Ovšem po královnině smrti nedlouho na to už konfliktům nestálo nic v cestě.¹²²

Velkou roli v zahájení a charakteru budoucího sporu měla papežská stolice. Papež Pavel II. prostřednictvím legáta Rudolfa z Rudesheimu opakovaně v průběhu roku 1466 vyzýval k tomu, aby se Jiřího poddaní postavili proti němu. Na Moravě nalzáme takovéto listiny z Olomouce. Pavel nejprve označil Jiřího z Poděbrad za kacíře a vyzýval měšťany k neposlušnosti,¹²³ následně jej exkomunikoval.¹²⁴ Zároveň začínal pro tažení do Čech získávat Matyáše, který se papeži zavázal, že proti heretikům zakročí.¹²⁵ V Čechách papežovy výzvy měšťům tlumočil děkan pražské kapituly Hilarius Litoměřický.¹²⁶ Ještě předtím zasadil ránu Čechům už Pius II., když v roce 1462 oficiálně

¹¹⁹ Kalous, A.: *Morava a Matyáš Korvín*, s. 108; Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 280.

¹²⁰ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 76.

¹²¹ Macek, J.: *Král Jiří a král Matyáš*, s. 301.

¹²² Tamtéž, s. 304.

¹²³ SOkA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 252, Pavel II., papež, prohlašuje Jiřího z Poděbrad za kacíře a vyzývá Olomoučany, aby mu vypověděli poslušnost, 3. ledna 1466. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=8A487862B1054C6EA44FAA76AF3704F0> [cit. 2024-01-25].

¹²⁴ SOkA Olomouc, fond: Archiv města Olomouc, inv. č. 263, Pavel II., papež, zbavuje Jiřího z Kunštátu a Poděbrad královské hodnosti a exkomunikuje ho z církve, 23. prosince 1466. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=EFA5263C209F4E7FAD90E4DC73BA3E57> [cit. 2024-01-25].

¹²⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 127.

¹²⁶ AČ 6, s. 108.

zrušil kompaktáta a žádal Jiříkovo přestoupení ke katolictví. V té době se čeští šlechtici postavili za svého krále. Ti katoličtí vyjadřovali loajalitu jak papeži, tak i králi.¹²⁷

To se změnilo v roce 1465. Katolická šlechta se v Čechách postupně dostávala do opozice, až nakonec utvořila takzvanou Zelenohorskou jednotu, v jejímž čele stanuli Zdeněk Konopišťský ze Šternberka a Jan Zajíc z Házmburka. Jakmile na konci roku 1464 papež exkomunikoval Jiřího, uvolnily se králi ruce pro to, aby zakročil proti Zelenohorské jednotě. Země se ocitla ve válce.¹²⁸ Na stranu jednoty se po naléhání papežského legáta přidal olomoucký biskup Tas z Boskovic.¹²⁹ On a další se pak vydali do Uher, aby požádali o pomoc krále Matyáše.

Od roku 1468 se nacházelo uherské a české království v otevřeném konfliktu. Matyáš Korvín se postavil do čela křížové výpravy, ke které se předtím nepovedlo papeži Pavlu II. získat polského krále Kazimíra IV. ani braniborského kurfiřta Fridricha.¹³⁰ Korvín tak, po pečlivé přípravě, reagoval na žádosti papeže, císaře i českých katolických stavů, zastupovaných olomouckým biskupem Tasem z Boskovic. Označil se za ochránce českých katolíků a připojil se už k probíhajícímu konfliktu mezi českým králem a Zelenohorskou jednotou.¹³¹

3.2 Spojenci a odpůrci Matyáše Korvína na Moravě v letech 1458–1471

Matyáš se aktivně snažil získat si podporu katolických stavů a měst. Čtyři katolická královská města, Olomouc, Brno, Jihlava a Znojmo se postavila na jeho stranu, už předtím vytvořila vlastní obranný spolek.¹³² Matyáš k nim vyslal žádosti o vojenskou pomoc. Zároveň hledal pomoc u císaře Fridricha III. Ten se sice přímo do bojů nakonec nezapojoval, ale angažoval se alespoň diplomaticky. Korvín také doufal v pomoc Kazimíra IV. Tas z Boskovic se snažil na polském dvoře domluvit Korvínovi svatbu s Kazimírovou dcerou Hedvikou, bezúspěšně.¹³³

Prvními českými Matyášovými spojenci v moravském tažení byli tedy olomoucký biskup Tas z Boskovic, členové Zelenohorské jednoty v čele se Zdeňkem

¹²⁷ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny zemí Koruny české*, s. 202-203.

¹²⁸ Tamtéž, s. 241.

¹²⁹ Přehled této korespondence je uveden v Kalous, A.: *Služba Boskovických u Matyáše Korvína*, s. 88.

¹³⁰ Homolfa, T.: *Na vzostupe moci*, s. 80.

¹³¹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 127.

¹³² Kalous, Antonín: *Matyáš Korvín a moravská královská města*. In: *Korunní země v dějinách českého státu. II., Společné a rozdílné – Česká koruna v životě a vědomí jejích obyvatel ve 14.-16. století: sborník příspěvků přednesených na kolokviu pořádaném ve dnech 12. a 13. května 2004 v Clam-Gallasově paláci v Praze*. Praha 2005, s. 104.

¹³³ Homolfa, T.: *Na vzostupe moci*, s. 94-95.

ze Šternberka¹³⁴ a nejvýznamnější moravská města.¹³⁵ V průběhu války se na Korvínovu stranu přidali i další čeští páni, kteří dříve působili v Jiřího službách, jako Albrecht Kostka z Postupic a katolík Jan z Rožmberka, který pak pro Matyáše získal i podporu dalšího katolického města, Českých Budějovic.¹³⁶

Zdeněk ze Šternberka byl také ten, který v dubnu 1469 nabídl Matyášovi českou korunu. Ten nakonec souhlasil a byl slavnostně korunován v Olomouci 3. května 1469 za přítomnosti stavů, biskupa Tasa z Boskovic a dvou papežských legátů, Lorenza Roverelly a Rudolfa z Rudesheimu. U této příležitosti také jmenoval některé své přívržence do vysokých zemských a dvorských úřadů:

- Zdeněk ze Šternberka se stal nejvyšším hejtmanem Království českého
- Jan z Rožmberka nejvyšším komorníkem Království českého
- Jan Zajíc z Házmburka kancléřem Království českého
- Bohuslav ze Švamberka nejvyšším hofmistrem Království českého
- Oldřich z Házmburka nejvyšším sudím Království českého
- Burian z Gutštejna se stal nejvyšším dvorským sudím
- Vilém z Ilburka podkomořím Království českého
- Jindřich z Hradce nejvyšším královským komorníkem
- Dobrohost z Ronšperka královským prokurátorem
- Jan z Vrabí se stal nejvyšším písařem Království českého.¹³⁷

Všichni tito šlechtici, až na Jana z Vrabí, patřili mezi zakládající členy Zelenohorské jednoty. Byli to tedy významní čeští šlechtici, kteří navíc, jak bylo řečeno výše, patřili k Matyášovým prvním spojencům.

Matyáš se od té doby nazýval českým králem. Vystupoval tak, mimo jiné i potvrdil privilegia Olomouci.¹³⁸ Zároveň s tím vznikla také jeho česká královská kancelář. V jejím čele stál na počátku jako kancléř Jan Zajíc Házmburka, který v ní setrval deset let, než musel předat úřad Jaroslavovi z Boskovic, příbuznému olomouckého biskupa. Po smrti Jaroslava pak až do konce Matyášovy vlády stál v čele kanceláře

¹³⁴ Seznam zakládajících členů jednoty uvádí přehledně Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 231.

¹³⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín a moravská královská města*, s. 105.

¹³⁶ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 132-133.

¹³⁷ Kalous, A.: *Bohemians and Moravians in the Court of Matthias Corvinus*, s. 66; také Palacký, F.: *Dějiny národu českého IV*, s. 528.

¹³⁸ SOkA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 278, listina Matyáše, krále uherského a českého, v níž potvrzuje Olomouci veškerá privilegia, zvláště pak na masný trh, ze 17. července 1469. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=8110500CF41B424B9ECD8383E6D61FFD> [cit. 2024-01-25].

varadínský biskup Jan Filipec.¹³⁹ Není ovšem jisté, zde byla tato kancelář zcela samostatná; pravděpodobně fungovala jako odnož té uherské, byť měla mimo jiné i vlastní verzi pečeti.¹⁴⁰ Dokud navíc probíhalo vojenské tažení, tak listiny potvrzovali a vydávali spíše vojenští hejtmani z řad uherské šlechty.¹⁴¹

K Matyášovi se přidávali i další – jedním z významných vojevůdců Matyáše se stal Dobeš z Boskovic,¹⁴² další členové tohoto rodu, bratranec Tasa a Dobeše Václav se synem Jaroslavem,¹⁴³ jako diplomat proslul humanista Jan z Rabštejna,¹⁴⁴ který ale dlouho váhal spřidáním k Matyášovi kvůli svému odporu k válce.¹⁴⁵

Naopak zbývající dvě královská města, Uničov a Uherské Hradiště, se na Matyášovu stranu nepřidala ani po smrti Jiřího z Poděbrad.¹⁴⁶ Také moravští kališníci, v jejichž čele stál Ctibor Tovačovský z Cimburka, zůstávali věrni Jiřímu.¹⁴⁷ Stejně tak Čeněk Kuna z Kunštátu, který byl nucen podstoupit Ladislavu Podmanickému, jednomu z Matyášových vojenských hejtmanů, svůj Nový Hrad poté, co byl Ladislavem úspěšně obléhán.¹⁴⁸

Právě v této době, kdy v zemi probíhá válka, se skutečně můžeme bavit o *spojencích* a o *nepřátelích* na oddělených stranách konfliktu. Naopak je ale také třeba brát v úvahu, že válečný stav zastavil normální fungování Moravy a jejích institucí. Markrabě nesídlil na Moravě více než padesát let.¹⁴⁹ V době, kdy usedl na trůn Matyáš Korvín, nebyly vedeny Moravské zemské desky a nescházel se sněm.

Mimo spojenců z řad šlechty je pro upevnění Matyášovy pozice na Moravě výhodná přízeň měst. Ta za to dostala potvrzená privilegia (příklad Olomouce výše), majetky¹⁵⁰ a s jeho patronací rozvíjela obchodní styky.¹⁵¹

¹³⁹ Kalous, A.: *Bohemians and Moravians in the Court of Matthias Corvinus*, s. 68.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 69; ke konkrétní podobě pečeti, jak byly dochovány, uvádí více Kalous v samostatném článku: Kalous, Antonín: *Pečeti Matyáše Korvína (v kontextu jeho české vlády)*, Olomoucký archivní sborník, 16, 2018, s. 80-91.

¹⁴¹ Kalous, A.: *Morava a Matyáš Korvín*, s. 106.

¹⁴² Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 139.

¹⁴³ Kalous, A.: *Služba Boskovických u Matyáše Korvína*, s. 93.

¹⁴⁴ Kalous, A.: *Bohemians and Moravians in the Court of Matthias Corvinus*, s. 70.

¹⁴⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 134.

¹⁴⁶ Kalous, A.: *Matyáš Korvín a moravská královská města*, s. 107.

¹⁴⁷ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 247.

¹⁴⁸ Tas z Boskovic vypisoval v listině z 6. února 1470 podmínky ze smlouvy mezi Bačákem ze Švábenic, zplnomocněncem Čeněkem z Kunštátu a Ladislavem z Podmanína. Tato listina se zachovala v opisu, kde čtení jejího obsahu potvrzovali Jindřich z Hradce, Jan z Pernštejna a Jindřich z Boskovic a na Jičíně. Ladislav z Podmanína je zde označen jako hejtman lidu krále Matyáše. Moravský zemský archiv v Brně, fond A 1 Stavovské listiny, inv. č. 381, Jindřich z Hradce, Jan z Pernštejna a Jindřich z Boskovic a na Jičíně potvrzují, že viděli listinu z 6. února 1470.

¹⁴⁹ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 48.

¹⁵⁰ Kalous, A.: *Matyáš Korvín a moravská královská města*, s. 111.

¹⁵¹ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 277.

3.2.1 Jiří z Kunštátu a Poděbrad, král český

Hlavním spojencem i odpůrcem Matyáše Korvína na Moravě a obecně v českých zemích byl Jiří z Poděbrad. Oba krále propojují okolnosti nástupu na trůn, byli zvoleni, přestože pocházeli ze šlechtického rodu bez dědičných nároků na trůn. Oba si museli svou pozici obhájit proti silné opozici. Začali jako spojenci, ale Jiří se velmi rychle od Matyáše odklání ve snaze zařídit si lepší mezinárodní postavení díky spojení s císařem Fridrichem III. Tento odklon ještě nebyl trvalý, panovníci byli propojeni Kateřinou z Poděbrad, provdanou za Matyáše. Po její předčasné smrti ale jejich vztahy definitivně ochladly. Matyáš začínal navazovat vztahy s papežem. Naopak proti Jiřímu papež ostře vystupoval, protože se odmítl vzdát svého vyznání a přidat se ke katolické církvi.

Těžko soudit, jaký byl vztah mezi dvěma českými králi. Moderní historiografie spíše odmítá představu o vztahu podobném vztahu otce a syna. Oba panovníci jednali spíše ve vlastním zájmu a postupovali čistě pragmaticky.¹⁵²

3.2.2 Tas Černoorský z Boskovic, biskup olomoucký

Olomoucký biskup zůstal po dlouhou dobu oddaný Jiřímu. Pocházel z rodu, který z husitské víry přestoupil ke katolictví díky činnosti Jana Kapistrána.¹⁵³ Byl vzdělaný, studoval v zahraničí. Ve službách Jiřího (a pak následovně i v Matyášových) se uplatnil jako diplomat. Byl jednou z ústředních postav moravského prostředí.

Tas se ale v konfliktu mezi Jiřím a papežem objevil přesně uprostřed. Byl katolický biskup, nicméně dlouho stál na straně Jiřího jako českého krále. Jak bylo zmíněno výše, na Moravě měl pozici toho, kdo měl zajišťovat dodržování kompaktát. I na Matyášově straně zůstal jednou z klíčových osobností Moravy. Někdy mezi lety 1468 a 1472 byl dokonce Matyášem jmenován transylvánským biskupem, na místě jej ale zastupoval synovec.¹⁵⁴ Tas zůstal v úřadu biskupa až do své smrti v roce 1482, stihl se podílet i na uzavírání mírových smluv mezi Matyášem a Vladislavem II. roku 1479.

Společně s Tasem získal Matyáš spojence i v jeho rodě. Několik se jich také účastnilo diplomatických misí. Jaroslav z Boskovic, který zastupoval Tase v Transylvánii, se stal kancléřem na Matyášově dvoře po Janu Zajíci z Házmburka. Byl ovšem popraven v roce 1485 a tím se od Matyáše rod Boskovických odklání.¹⁵⁵

¹⁵² Macek, J.: *Král Jiří a král Matyáš*, s. 299.

¹⁵³ Kalous, A.: *Služba Boskovických u Matyáše Korvína*, s. 83.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 91.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 96.

3.2.3 Zdeněk Konopištský ze Šternberka, králotvůrce

Tento „kingmaker“, jak jej označuje Antonín Kalous, byl velmi vlivným českým pánem.¹⁵⁶ Prosadil se už ve službách Jiřího z Poděbrad, kdy získal titul nejvyššího purkrabího místo sesazeného Menharta z Hradce. Působil také jako diplomat, pro Ladislava Pohrobka vyjednával jeho sňatek s francouzskou princeznou.¹⁵⁷ Výrazně se zasloužil o volbu Jiřího z Poděbrad českým králem, postavil se na jeho stranu, a i v následujících letech uznával jej a kompaktáta.

Postupně se ale začal od Jiřího odklánět, až se ocitl vůči němu v opozici. Byl zakládajícím členem a vůdcem Zelenohorské jednoty a jako takový se začal titulovat „nejvyšší hejtman katolické strany v Království českém“,¹⁵⁸ komunikoval s Matyášem Korvínem, když Zelenohorská jednota a Matyáš spojili síly. Byl to on, kdo nabídl Matyáši českou korunu a svou roli pak měl i u jeho korunovace.¹⁵⁹ Získal úřad nejvyššího hejtmana a na českém území byl královým nejvyšším zástupcem a věrný mu zůstal až do své smrti.¹⁶⁰

4 Matyáš Korvín a české země v letech 1471–1479–1490

4.1 Události mezi lety 1471–1490

Po smrti Jiřího z Poděbrad se Matyáš vrátil na Moravu a v Jihlavě čekal, jak se české stavy rozhodnou postupovat. Mezitím Matyášovi spojenci, Jan Zajíc z Házmburka, papežský legát Rudolf z Rüdeshheimu, hledali stoupence pro Korvínovu volbu v Čechách. O český trůn se hodlal přihlásit i saský vévoda Albrecht, ten ale podporu nenašel.¹⁶¹ Český zemský sněm v Kutné Hoře zvolil Vladislava, syna Kazimíra IV., na což Matyáš zareagoval tak, že se nechal znovu provolat králem a potvrdit tento status papežským legátem Lorenzem Roverellou.¹⁶²

¹⁵⁶ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 136.

¹⁵⁷ Čornej, P. – Bartlová, M.: *Velké dějiny země Koruny české*, s. 152.

¹⁵⁸ Například zde, ve sdělení svým „sousedům a přátelům“ z roku 1468. SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 272, listina, v níž Zdeněk ze Šternberka sděluje, že rozeslal zprávy o situaci v Čechách a v Rakousích biskupu olomouckému, moravským královským městům a polským pánům, z 16. března 1468. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=7A3D42EBE6C34E1FB4FB63BD6E993C8F> [cit. 2024-01-26].

Titul používá i v listině adresované olomoucké radě ze stejného roku. SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 274, listina Zdeňka ze Šternberka olomoucké radě z 2. června 1468. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=C5EC0C51FCA043C3B8D0FE93DE198843> [cit. 2024-01-26].

¹⁵⁹ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 136.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 171.

¹⁶¹ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 283.

¹⁶² Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 142.

Matyáš měl v zemích Koruny lepší postavení, když přišlo na ovládané území. Patřily mu vedlejší země Koruny a v Čechách zase sídlili všichni jeho nejvýznamnější spojenci – Zdeněk ze Šternberka, Jan z Házmburka, Bohuslav ze Švamberka, Jan z Rožmberka, Albrecht Kostka z Postupic...¹⁶³ V následujících letech docházelo opakovaně k pokusům o usmíření a o snahu řešit rozkol diplomatickou cestou. Zvláště činný byl mimo českou šlechtu v této oblasti poslaný papežský legát Marco Barbo. Příměří bylo krátce uzavřeno v roce 1472 a během dalšího roku proběhlo několik jednání. Matyášovu stranu zde zastupoval Albrecht Kostka z Postupic (Nisa a Opava) a Rudolf z Rüdeshemu (Opava) společně s vyslanci z Uher.¹⁶⁴ K dohodě nedošlo a v roce 1474 se v zemi bojovalo dál.¹⁶⁵ Příměří pak bylo obnoveno ve Vratislavi.¹⁶⁶

Morava byla zničená, chyběla jí vlastní samospráva, zemi stále řídili vojenští hejtmani,¹⁶⁷ jmenovitě Blažej Magyar, výše zmíněný Ladislav z Podmanína a Mikuláš Čupor.¹⁶⁸ Na zemském sněmu v Benešově (1473) ale byli ustanoveni čtyři ředitelé, kteří měli mít zemské věci na starosti nezávisle na probíhajících sporech o trůn: Jindřich z Lipé, Jan z Pernštejna, Ctibor Tovačovský z Cimburka a Jindřich Jičínský z Boskovic.¹⁶⁹ Tito páni už opravdu zastupovali moravské stavy, které se začaly v 70. letech více projevovat a podílet na správě. Do této doby se v souvislosti s Matyášem Korvínem a jeho správou Moravy objevovala stále jména českých pánů, jak mohlo jít vidět na seznamu jmenovaných členů dvora výše, případně jména papežských legátů a Tasa z Boskovic.

V této době se vrací některé zemské úřady, mezi nimi i pozice moravského zemského hejtmana. Stavy získávají následující léta od Matyáše i jistá privilegia. V roce 1477 Matyáš povolil moravským stavům uzavírat příměří s okolními zeměmi jako

¹⁶³ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 282.

¹⁶⁴ Palacký, František: *Dějiny národu českého V*, s. 52, 57.

¹⁶⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 150.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 152.

¹⁶⁷ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 50.; Kalous, A.: *Morava a Matyáš Korvín*, s. 106.

¹⁶⁸ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 175.

¹⁶⁹ Palacký, F.: *Dějiny národu českého V*, s. 56.

odměnu za odvedení speciální daně,¹⁷⁰ čehož obratem využily,¹⁷¹ a také povolil zřízení landfrýdu.¹⁷² Tím je fakticky ukončena Matyášova vojenská správa na Moravě.¹⁷³

V letech 1478–1479 byla obnovena mírová jednání, která vedl Ctibor Tovačovský z Cimburka jako muž, který zastával vysoké posty v obou částech království („strůjce ,*dvojládi*“, jak jen označuje Válka).¹⁷⁴ Mír byl Matyášem potvrzen v Budíně na podzim 1478 a slavnostně byla dohoda vyhlášena za přítomnosti obou králů v Olomouci v červenci 1479,¹⁷⁵ což bylo také poprvé, kdy se Vladislav na delší dobu objevil na Moravě.¹⁷⁶ Vláda v království byla rozdělena podle jednotlivých zemí, ty se opět měly spojit do jednoho celku po smrti některého z králů. Na Moravě se navíc podařilo prosadit kompaktáta.¹⁷⁷ Na listinu Jiřího z Poděbrad z roku 1464, kterou vyhlášoval nedělitelnost jednoho království, se v rámci mírové snahy nebral ohled.¹⁷⁸ Do čelních pozic na Moravě se tak měli možnost dostat moravští stavové jako poddaní krále Matyáše. Naopak Matyáš sám Moravu opustil a na delší pobyt už ji navštívil jen jednou.¹⁷⁹

Morava se, v tu chvíli zcela pod Matyášovou vládou, stabilizovala. V míru je možnost posílit zemské instituce a vlastní samosprávu. Matyáš už do fungování Moravy příliš nezasahoval a přesunul se zpět do Uher. Ještě předtím ale s předními představiteli moravských stavů rozhodl o obnovení Moravských zemských desk vedených ve dvou řadách; brněnské a olomoucké.¹⁸⁰ Jeho nejvyšším zástupcem je Ctibor Tovačovský z Cimburka, hejtman Markrabství moravského. Olomoucké biskupství spravoval s podporou Matyáše od roku 1482 Jan Filipec poté, co zemřel Tas z Boskovic.¹⁸¹

¹⁷⁰ MZA Brno, fond A 1 Stavovské listiny, inv. č. 386, král Matyáš dovoluje v odměnu za povolenou mimořádnou daň uzavření příměří s Čechami, Rakousy a Polskem, z 9. března 1477.

¹⁷¹ Ještě toho roku vyšly tři listiny potvrzující příměří mezi moravskými stavy a Vladislavem: Moravský zemský archiv v Brně, fond A 1 Stavovské listiny, inv. č. 287, král Vladislav uzavírá příměří s moravskými stavy, 16. června 1477; MZA Brno, fond A 1 Stavovské listiny, inv. č. 392, Král Vladislav uzavírá s moravskými stavy příměří až do ukončení svých sporných záležitostí s králem Matyášem, 4. října 1477; MZA Brno, fond A 1 Stavovské listiny, inv. č. 393, Moravští stavové uzavírají příměří s králem Vladislavem až do urovnání záležitostí mezi králi Vladislavem a Matyášem, 28. října 1477.

K tomu bylo uzavřeno příměří s Rakousy s vědomím císaře Friedricha: MZA Brno, fond Stavovské listiny, sign. A 1, inv. č. 388., smlouva o příměří mezi rakouskými a moravskými stavy z 18. června 1477, což sám Fridrich potvrdil vlastní listinou: MZA Brno, fond Stavovské listiny, sign. A 1, inv. č. 402, císař Fridrich dosvědčuje, že byl s jeho vědomím uzavřen mír mezi Rakousy a Moravou, 15. prosince 1490.

¹⁷² Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 50; Kalous, A.: *Morava a Matyáš Korvín*, s. 106.

¹⁷³ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 86.

¹⁷⁴ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 321.

¹⁷⁵ Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 180–181.

¹⁷⁶ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 49.

¹⁷⁷ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 321.

¹⁷⁸ Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 80.

¹⁷⁹ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 49.

¹⁸⁰ Matějtek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.

¹⁸¹ Kalous, A.: *Morava a Matyáš Korvín*, s. 108.

Na tomto místě práce se ztrácí význam hledat pány, kteří by byli označováni spojenci nebo nepřátelé. Není zde důvod stávat se spojenci proti společnému nepříteli. Moravské stavy a jejich čelní představitelé jsou po roce 1479 poddanými Matyáše Korvína.

Přestože došlo k jejich obnovení, tak se zemské desky nestaly souvislým pramenem dokumentujícím posledních deset let Matyášova kralování. S jistou pravidelností byly svolávány sněmy jen v letech 1480-1482 a pak dále až od roku 1490, kde ale zase byly změny z předchozích let dopisovány zpětně. Seznamy pánů, kteří zasedali na zemských sněmech (v deskách označované jako panské sněmy, jednalo se ale o zemský soud¹⁸²), jsou uvedeny v příloze a rozebírány níže. Je zde také možnost srovnání s královskou radou v letech 1471-1490, která působila v Čechách.¹⁸³

Zatímco se zasedající na zemských sněmech mezi lety 1480-1482 pochopitelně příliš nemění, vyjma pánů, kteří zjevně upřednostňovali jedno místo z hlavních měst,¹⁸⁴ o deset let později došlo ke změnám v nejvyšších zemských úřadech i mezi zasedajícími.

Jediní tři lidé, kteří nevynechali jediný z deseti zemských sněmů proběhlých za vlády Matyáše Korvína, byli moravský zemský hejtman Jan Tovačovský z Cimburka (zároveň jediný zástupce rodu Tovačovských na sněmu v tomto období), nejvyšší písař Markrabství moravského Tobiáš z Obřan¹⁸⁵ a Albrecht starší ze Šternberka. Druhého z nich nelze započítávat mezi pány,¹⁸⁶ nicméně byl titulován jako *urozený vladyka* a zůstal písařem až do roku 1499.¹⁸⁷

Jediný sněm vynechal Vilém z Pernštejna, nejvyšší komorník brněnské cúdy a v roce 1490 nejvyšší maršálek Království českého, a z „řadových“ členů si podobně vedl Jan Kuna z Kunštátu. Olomoucký biskup Tas patřil také k pravidelným účastníkům, Jan Filipec se v roce 1490 zúčastnil pouze brněnského sněmu.

Kromě moravského hejtmana a zemského písaře si po celou dobu Matyášovy vlády zachoval svůj úřad už jen Václav z Ludanic, nejvyšší sudí brněnské cúdy. Viléma z Pernštejna nahradil na pozici nejvyššího komorníka brněnské cúdy jeho bratr Vratislav,

¹⁸² Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 168.

¹⁸³ Příloha 3: Královská rada v l. 1471-1490. In: Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 330-332.

¹⁸⁴ Jako například Jindřich z Lichtenburka, který se objevuje se pouze na zápisech z Brna.

¹⁸⁵ Uváděný vždy jako Tobiáš z Hory Obřanské.

¹⁸⁶ Obecně nebylo zvykem, že by písař pocházel z řad pánů, naopak se jednalo často o duchovní. Papajík, David: *Nejvýznamnější šlechtické rody na Moravě podle zemských desk*. In: *Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám*. Brno 2003, s. 520.

¹⁸⁷ Z tohoto roku pochází poslední záznam zasedání zemského soudu s jeho jménem (nahradil jej Jan z Opavy), a to včetně zmíněného oslovení urozený vladyka, který v letech 1480-1490 chybí. Matějka, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 126, 129.

on sám v záznamech nahradil Pertolda z Lipé jako nejvyššího maršálka. Nejvyšším sudím olomoucké cúdy byl Jan ze Žerotína, v roce 1490 už je uveden Jan ze Sovince. Úřad nejvyššího komorníka olomoucké cúdy zaujímali Václav z Boskovic a Heralt z Kunštátu.

Celkové zastoupení rodů (zde je ovšem nutné upozornit, že seznamy členů sněmu často nebyly kompletní a náhle končily variantami dovětku „a další páni“) vedou na sněmech páni z Kunštátu a páni z Boskovic. Páni z Kunštátu byli na sněmu reprezentováni minimálně osmi jedinci,¹⁸⁸ pět zástupců pánů z Boskovic bylo zase pravidelnými účastníky. Dále se objevují jména rodů ze Sovince, z Lichtenburka, z Ludanic, z Pernštejna, z Lomnice, z Šternberka, z Valdštejna, z Doubravice, z Vajtmile, jediný zástupce rodu přinesl na sněm jména z Tovačova, ze Žerotína, z Lipé (vše viz výše), také z Vlašimi, Tunklů z Brníčka, z Landštejna, z Tvorkova, z Miličina, z Dubé a z Krajku. Některé z těchto rodů se v roce 1480 na sněmu objevily poprvé.¹⁸⁹ Toto odpovídá panským rodům na Moravě daného období. Už v roce 1479 se sami za starodávne panské rody nechaly potvrdit a zapsat do desk páni z Cimburka, z Lipé, z Lomnice, z Hradce, z Pernštejna, ze Šternberka, z Lichtenštejna, z Boskovic, z Kunštátu, z Lichtenburka, z Valdštejna, z Vlašimi, ze Sovince a z Krajku.¹⁹⁰ Další rody dostaly příležitost zařadit se mezi tyto rody v následujících generacích.¹⁹¹

4.2 Spojenci a odpůrci Matyáše Korvína na Moravě v letech 1471–1490

Jak vypadala situace v době Jiřího smrti, tedy kdo stál na straně Matyáše a proti němu, shrnuje ve výčtu jmen František Palacký hned v úvodu posledního dílu Dějin.¹⁹² Samotné pojmy spojenci a odpůrci krále Matyáše je termín vhodný pro období 1471–1479, kdy se země nacházela v konfliktu mezi dvěma králi. Tento konflikt byl sice přerušován diplomatickými snahami a příměřími, k trvalému řešení došlo právě až v roce 1479. V rozdělené zemi se do té doby objevovala dualita úřadů, každá strana měla například svého nejvyššího hofmistra či nejvyššího kancléře.¹⁹³ Matyáš se snažil štedře si získávat další spojence,¹⁹⁴ Vladislav si nakláněl stavy na straně protivníka.¹⁹⁵

¹⁸⁸ Neustálenost jmen a jejich časté opakování v rámci rodu činí přesné určení počtu poněkud obtížným.

¹⁸⁹ Papajík, David: *Nejvýznamnější šlechtické rody na Moravě*, s. 525.

¹⁹⁰ Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.

¹⁹¹ Mezník, J.: *Česká a moravská šlechta*, s. 13.

¹⁹² Palacký, F.: *Dějiny národu českého V*, s. 14-15.

¹⁹³ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 287.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 286.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 288.

Po olomouckých mírových smlouvách došlo k novému přerozdělení poddaných v rámci českých zemí – ti sídlící v Čechách měli být „propuštěni z poslušnosti“ krále Matyáše a nadále že „složí hold“ králi Vladislavovi.¹⁹⁶ Mírovými dohodami byly pod Matyášovu sféru vlivu konečně přiřazena i města Uničov a Hradec Králové. V listině městu Uničovu z roku 1479, kde mu potvrzoval městská práva, slavnostně promínil městu, že stálo na nepřátelské straně.¹⁹⁷

Nicméně Josef Macek podotýká, že byť toto rozdělení na spojence a odpůrce, rozdělení na dvě strany, existovalo, mnohdy sousedské a příbuzenské vztahy bránily nějakému krvavému otevřenému nepřátelství mezi českými šlechtici.¹⁹⁸ Byli to hlavně čeští šlechtici, kteří se snažili zprostředkovat mírové řešení mezi oběma králi. Mnoho z nich drželo statky v obou částech země. Chtěli doma mír a nastolení pořádku.¹⁹⁹ Válka ale proběhla. Na Moravě s sebou přinesla přes sto poničených hradů.²⁰⁰ Nakonec se prosadil onen zemský princip rozdělení země a po Matyášově smrti se v souladu s dohodami, i když bez dodržení domluvených podmínek, stal králem Vladislav II. Jagellonský.

Z období po olomouckých dohodách, z roku 1485, pochází listina, která jinak nemá mezi studovanými listinami obdoby, ovšem vzhledem k tomu, že si Matyáš v průběhu své vlády udržoval žoldněřské vojsko, není překvapivá. Jan Trmický zde společně s 215 jízdními vstupuje k Matyášovi do služby a dostává za to čtvrtletně zapláceno 10 zlatých a záruku náhrady škod.²⁰¹

4.2.1 Vladislav Jagellonský, král český

Vladislav nahradil Jiřího z Poděbrad na místě hlavního rivala Matyáše Korvína. K trůnu se dostal na základě dohody uzavřené mezi Jiřím a Vladislavovým otcem, českými stavy byl pak za panovníka zvolen v Kutné Hoře.²⁰² Na Moravě se Vladislav za života Matyáše

¹⁹⁶ Takto text olomouckých smluv. Haas, Antonín (ed.): *AKČ VI*, s. 121.

¹⁹⁷ SOkA Olomouc, fond Archiv města Uničov, inv. č. 39, sign. 27/1479, Matyáš, král uherský, promíjí městu, že stálo na nepřátelské straně a potvrzuje mu všechna dřívější privilegia, 25. července 1479. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=4FE949B629A311E2BDBCD4BED9A45A43> [cit. 2024-02-08].

¹⁹⁸ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 287-288.

¹⁹⁹ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 319; Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 288.

²⁰⁰ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 50.

²⁰¹ SOkA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 312. Matyáš, král uherský a český, oznamuje, že přijal do svých služeb Jana Trmického s 215 jízdními, 8. července 1485. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=08965060B8CE465B9BD64AE3E0E3E3C6> [cit. 2024-02-16].

²⁰² Kalous, A.: *Matyáš Korvín*, s. 142.

objevil pouze dvakrát při setkávání obou panovníků. Poté, co se země sjednotily, na Moravě pobýval Vladislav jen při svých cestách do Prahy.²⁰³

Na rozdíl od Matyáše velmi stál o ukončení sporů a vyrovnání situace mírovou cestou.²⁰⁴ Nedošlo k tomu okamžitě, nejruznější mírová ujednání bývala dočasná, až nakonec došlo k tomu olomouckému. Při té příležitosti se v Olomouci konaly hry a zábavy na počest panovníků.²⁰⁵ V samotné smlouvě došlo k vyrovnání; oba králové si ponechali titul českého krále, Vladislav vládl Čechám, Matyáš vedlejšími zemími Koruny české. Jejich poddaní se rozdělili podle stejného principu, s povinností sloužit tomu, v jehož zemi žijí. V případě Matyášovy smrti měl Vladislav vyplatit Matyášově nástupci 400 000 uherských zlatých, aby získal Moravu, Slezsko a Lužici zpět.²⁰⁶ Tuto část ale Vladislav, navzdory uherským protestům, nedodržel a Uhrám jako nový uherský král nic neplatil.²⁰⁷ To málem vedlo až k odtržení Moravy od zemí Koruny a jejímu připojení k Uhrám; především díky činnosti Viléma z Pernštejna byla ale jednotnost zachována.²⁰⁸

Stejně tak Matyáš neplánoval držet se olomoucké smlouvy. Přestože podle ní neměl jeho syn Jan nárok stát se českým králem, pokoušel se Matyáš pro něj tento titul, neúspěšně, získat.²⁰⁹

Od té doby se králové ve vzájemných setkáváních nazývali bratry a vystupovali společně v mnohem přátelštějším duchu.²¹⁰ Setkali se spolu ještě jednou, a to v Jihlavě v roce 1486. I toto setkání se odehrálo ve velkolepém duchu; při něm si panovníci, na důkaz dobré vůle a jak bylo dobovým zvykem, vyměnili velké množství darů.²¹¹

4.2.2 Bohuslav ze Švamberka, nejvyšší hejtman zemí Koruny české a místodržitel

V roce 1476 nahradil zemřelého Zdeňka Konopišťského na pozici místodržitele Bohuslav ze Švamberka.²¹² Ještě předtím, od úplně prvního zvolení Matyáše českým králem, zastával úřad nejvyššího hofmistra a byl členem Zelenohorské jednoty. Byl jedním z nejdůležitějších spojenců Matyáše v zemi, to ale pro něj neznamenovalo imunitu, naopak;

²⁰³ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 49.

²⁰⁴ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 288.

²⁰⁵ Kalous, Antonín: *Rituály a ceremonie při setkávání panovníků. Případ Matyáše Hunyadiho (Korvína)*. In: *Rituály, ceremonie a festivity ve střední Evropě 14. a 15. století*. Praha 2009, s. 133.

²⁰⁶ Haas, A. (ed.): *AKČ VI*, s. 121.

²⁰⁷ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 322; Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 52.

²⁰⁸ Vilém měl zájem na tom, aby k odtržení nedošlo – vlastnil panství jak v Čechách, tak na Moravě. Válka, J.: *Dějiny Moravy*, s. 166; Válka, J.: *Stavovství a krize českého státu*, s. 87.

²⁰⁹ Kalous, A.: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*, s. 51.

²¹⁰ Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 290.

²¹¹ Kalous, A.: *Rituály a ceremonie*, s. 135.

²¹² Macek, J.: *Jagellonský věk 1-2*, s. 287.

na začátku roku 1478 byl pozván do Českých Budějovic, zde uvězněn a převezen přes Brno do Budína, kde byl dále vězněn a souzen.²¹³ Proti tomu se ohrazovali Bohuslavovi příbuzní a spojenci. Bohuslav byl po dalším vězení v Uhrách propuštěn, dokonce se vrátil do svého úřadu. Ne však nadlouho, protože jako český šlechtic se musel společně s dalšími sklonit před Vladislavem a vstoupit do jeho služeb.²¹⁴

4.2.3 Ctibor Tovačovský z Cimburka, moravský zemský hejtman

Ctibor Tovačovský z Cimburka byl ústřední postavou Moravy tohoto období. Začínal jako stoupenec Jiřího z Poděbrad, pokračoval tak ve stopách svého otce. Odtud přešel plynule na stranu Vladislava Jagellonského, kdy hrál roli i při jeho volbě. Na straně Vladislava zastával funkci českého kancléře, stejnou roli, kterou na Matyášově straně plnil Jan Zajíc z Házmburka. Stejně tak zastupoval i české kališníky.²¹⁵

Jako Vladislavův stoupenec si také nechal uznávat privilegia pro Tovačov od něj, nikoli od Matyáše, který Moravu ovládal. Tak získal v roce 1473 právo na dva výroční trhy a právo pečetit zeleným voskem.²¹⁶

Po rozdělení království a mírových jednáních, kde hrál klíčovou roli, zůstal v čele Moravy. Zastupoval ve věcech Moravy Matyáše úplně a oficiálně, jak připomněl král ve svém listu olomoucké městské radě z roku 1480.²¹⁷ Zasloužil se o obnovu moravských zemských desk a moravské právo sepsal do své Knihy tovačovské. Pozici hejtmana opustil dva roky před svou smrtí, v roce 1492.²¹⁸ Ve stejném roce si ale ještě nechal Vladislavem, tehdy už jediným českým králem, za věrnou službu jemu a Jiřímu a za ztráty, které služba přinesla, potvrdit pro Tovačov věčné užívání erbu, další trhy a pečetení červeným voskem.²¹⁹

²¹³ Palacký, F.: *Dějiny národu českého V*, s. 92.

²¹⁴ Tamtéž, s. 110.

²¹⁵ Válka, J.: *Matyáš Korvín a Česká koruna*, s. 321.

²¹⁶ SOKA Přerov, fond Archiv města Tovačov, inv. č. 2, Vladislav II., český král, udílí Tovačovu právo na dva výroční trhy a právo pečetit zeleným voskem, 18. ledna 1473. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=8E330CF579F211E49471B8CA3A743066> [cit. 2024-02-16].

²¹⁷ SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 297, Matyáš, král uherský a český, oznamuje olomoucké městské radě, že Ctibora z Cimburka, hejtmana Markrabství moravského, pověřil jednáním ve svých záležitostech, 13. července 1480. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=2F4A944B2A944907851E1CBEFF96E452> [cit. 2024-02-16].

²¹⁸ Dvořák, R.: *Dějiny Markrabství moravského*, s. 190, 192.

²¹⁹ SOKA Přerov, fond Archiv města Tovačov, inv. č. 4, Vladislav II. oceňuje zásluhy Ctibora Tovačovského z Cimburka a přihlížejí k utrpení Tovačova za poslední uherské války udílí Tovačovským práva. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=E6F467A779F311E49471B8CA3A743066> [cit. 2024-02-16].

4.2.4 Viktorin, opavský a minsterberský kníže, hrabě kladský

Druhý nejstarší syn Jiřího z Poděbrad, Viktorin, nesl roli hlavního Jiříkova dědice místo svého staršího bratra Bočka.²²⁰ Jiří mu kromě dobrého vychování zařídil prestižní tituly. Císařem Fridrichem byl povýšen na říšského knížete i se svými mladšími bratry, také získal titul hraběte kladského a knížete opavského – jak Kladsko, tak Opava náležely k poděbradským majetkům. Stejně tak byl i Jiřím dosazen za moravského zemského hejtmana.²²¹

Už mladého věku se účastnil s otcem vojenských tažení. Jako vojevůdce se měl uplatnit v otcových službách, stal se vrchním velitelem královského vojska. S ním bojoval proti Zelenohorské jednotě i v dalších konfliktech za Jiřího zájmy.²²² Byl to Viktorin, odeslaný plenit Rakousy, kterému Matyáš vyhlásil válku, a začal tak celý válečný konflikt.²²³ I zde se měl Viktorin uplatnit jako vojevůdce, vojensky se mu ale příliš nedařilo. Známy je jeho neúspěch u Třebíče roku 1468, kde zůstal uvězněn v místním klášteře.²²⁴ Na Moravě působil i po korunovaci Matyáše Korvína. Tam byl také nakonec zajat a strávil dva roky v uherském zajetí; během této doby zemřel král Jiří.²²⁵

V průběhu svého zajetí, snad zásluhou legáta Lorenza Roverelly, přestoupil na katolickou víru. Zároveň se po (částečném) propuštění ze zajetí postavil na stranu Matyáše Korvína. Působil v jeho poselstvu v Kutné Hoře, které mělo získat české pány pro Matyášovu volbu, o rok později se objevil v Čechách také proto, aby získal výkupné za své propuštění. Ze zajetí se jej snažili vykoupit jeho bratři, ovšem neúspěšně. Měl účast na průběžných mírových dohodách mezi Vladislavem a Matyášem.²²⁶

Matyášovy zájmy hájil také ve Slezsku, kde sídlil. Opavské knížectví ale Matyáš předal svému synovi Janovi v roce 1485. Viktorin postupně ztrácel všechny své majetky.²²⁷ Zatímco bratři se pohybovali na Vladislavově dvoře, dožil Viktorin v ústraní. Zemřel roku 1500 u těšínských příbuzných.²²⁸

²²⁰ Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 73.

²²¹ Macek, J.: *Věk jagellonský 1-2*, s. 339; Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 76-77.

²²² Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 88.

²²³ Tamtéž, s. 89.

²²⁴ Tamtéž, s. 90. O Viktorinově situaci podává olomouckým zpravu Zdeněk Konopišťský ze Šternberka: SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 274, listina Zdeňka ze Šternberka olomoucké radě z 2. června 1468. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=C5EC0C51FCA043C3B8D0FE93DE198843> [cit. 2024-04-02].

²²⁵ Macek, Josef: *Jiří z Poděbrad*. Praha 1967, s. 224; Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 92-93.

²²⁶ Felcman, O. – Fukala, R. (ed.): *Poděbradové*, s. 93-95.

²²⁷ Tamtéž s. 96-98, Macek, J.: *Věk jagellonský 1-2*, s. 340, 344.

²²⁸ Macek, J.: *Věk jagellonský 1-2*, s. 340.

4.2.5 Jan Filipec, biskup varadínský, kancléř a diplomat

Tento významný člen dvora Matyáše Korvína měl mezi jeho moravskými spojenci zajímavé postavení. Pocházel z Prostějova, ale záhy se dostal do Uher do Matyášových služeb. Stal se varadínským biskupem, byl úspěšným diplomatem, pověřeným i tak důležitým úkolem, jako je získat pro krále jeho druhou ženu Beatrix Aragonskou a dovést ji do Uher.²²⁹ Jak bylo řečeno výše, stal se v roce 1482 správcem olomouckého biskupství za zemřelého Tasa z Boskovic.

Jan Filipec ale nebyl typickým Matyášovým moravským spojencem tak, jak práce s tímto pojmem dosud pracovala. Nebyl šlechtic s vlastními zájmy, který se podílel na domácí politice sám za sebe – zastupoval krále nebo působil jako králův diplomat.²³⁰ Výjimkou je jeho post správce biskupství olomouckého, z této pozice se dochovaly listiny z roku 1486, které řešily zástavu Hukvald a Ostravy Dobešem z Boskovic a jejich možného vyplacení.²³¹ Nesídlil trvale na Moravě, byl na Moravu posílán. Mezi lety 1474–1475 byl relátorem listin na Moravě, objevoval se na zemských sněmech a po boku krále Matyáše při jeho setkáních s králem Vladislavem.²³²

Ze své privilegované pozice v blízkosti Matyáše mohl Filipec získávat výhody pro další. Spolupracoval možná s Ctiborem a Janem Tovačovskými z Cimburka i méně urozenými přáteli.²³³ Na Filipcovu přímluvu Matyáš udělil privilegia Prostějovu, a to právo pořádat výroční trh²³⁴ a pečetit zeleným voskem,²³⁵ obě roku 1486. A konečně jeho význam nesl výhody i samotnému Janu Filipcovi. Ve Státním okresním archivu v Olomouci je uchována krátká listina, v níž mají Olomoučtí pomoci Filipcovi s čímkoli,

²²⁹ Detailní popis této a dalších významných Filipcových cest lze nalézt v textu Kalous, A.: *Jan Filipec*.

²³⁰ Kalous, A.: *Jan Filipec*, s. 16.

²³¹ Janovým jménem byly vydány dvě, první mluvící o vystavení nové zástavní listiny pro Dobeše: ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 956, sign. E1a21, Jan Filipec a Dobeš z Boskovic a z Černé Hory uzavírají smlouvu, kterou se Dobeš zavazuje vrátiti všechny listiny na zástavu hradů Hukvald a města Ostravy, 21. září 1486. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=5BEB073B240711E6AA078CDD4447B65> [cit. 2024-02-16]. Druhá, obsáhlejší, znovu potvrzuje, že si statky může Dobeš podržet až do své smrti: ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 957, sign. E1a22, Jan Filipec a kapitula olomoucká potvrzují, že zboží hukvaldské [...] může podržeti Dobeš až do své smrti, 14. října 1486. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=5BÉAFDE5240711E6AA078CDD4447B65> [cit. 2024-02-16].

²³² Kalous, A.: *Jan Filipec*, s. 15.

²³³ Palacký, F.: *Dějiny národu českého V*, s. 119.

²³⁴ SOkA Prostějov, fond Archiv města Prostějov, inv. č. 3, sign. Ma 1, král Matyáš uděluje městu Prostějovu na přímluvu prostějovského rodáka Jana Filipce, biskupa varadínského a uherského a českého kancléře, právo na výroční trh, 6. dubna 1486. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=2B34245C51F24B9EB426330CF377F8FF> [cit. 2024-02-16].

²³⁵ SOkA Prostějov, fond Archiv města Prostějov, inv. č. 4, sign. Ma 2, král Matyáš uděluje městu Prostějovu na přímluvu Jana Filipce, biskupa varadínského, právo pečetit zeleným voskem na místě černého, 6. dubna 1486. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=7C3FAE33F6664E9AA7E3FE5858BC5A9F> [cit. 2024-02-16].

co by potřeboval na cestě do Horního Slezska roku 1480.²³⁶ Úplnou výjimkou je ve fondu Archiv města Olomouc latinsky psaná listina z roku 1489, kterou Matyáš přikazoval uherským a moravským výběřčím daní, aby volně propouštěli lodě Jana Filipce, které vezou slanečky, víno a olej.²³⁷

²³⁶ SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 296, Matyáš, král uherský a český, nařizuje purkmistru a radě města Olomouce, aby Janovi, biskupu varadínskému, který je vyslán v závažných záležitostech do Horního Slezska, vycházeli v jeho požadavcích vstřícně, 6. července 1480. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=7F0D43A7E57E45BC86954901C0BE8709> [cit. 2024-02-16].

²³⁷ SOKA Olomouc, fond Archiv města Olomouc, inv. č. 318, Matyáš, král uherský a český, nařizuje všem výběřčím cel a mýt v Uhrách a na Moravě, aby nebránili v cestě lodím a vozům vezoucím slanečky, olej a víno a patřícím Janu [Filipcovi], biskupu varadínskému a královskému kancléři, a volně je propustili, 21. února 1489. Online: <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=834032EC2A5346B580783782D870F970> [cit. 2024-02-16].

Závěr

S ukončením válek o českou korunu, nejdříve dočasnými příměřími a v roce 1479 pak trvale, měla možnost se na Moravě znovu prosadit vlastní moravská šlechta, nehledě na své předchozí vztahy s králem Matyášem. Naopak Matyášovi čeští spojenci opustili své moravské působiště a vrátili se do Čech. Moravské stavy po válkách postupně obnovovaly své staré samosprávné instituce, do jejichž fungování Matyáš pak už zásadně nezasáhl. Po jeho smrti byly všechny země Koruny opět spojeny pod jediným panovníkem.

Rozdělení mezi Matyášovými spojenci a odpůrci v předcházejících letech nebylo ostré, vždy jasné ani trvale neměnné. Rody i jednotlivci vstupovali do králových řad z náboženského přesvědčení i z vlastních mocenských zájmů. Neznamenal to, že by ze sebe tito spojenci a odpůrci vytvářeli nepřátele na život a na smrt, neustále žili vedle sebe a prostě existovali.

Na Matyášově straně bylo možno najít šlechtice katolické, kteří začínali svou cestu jako odpůrci Jiřího z Poděbrad, preláty v čele se dvěma biskupy olomouckými i katolická královská města. Když došlo konečně k uzavření příměří, mezi jeho nejvýše postavenými poddanými byli i zástupci kalicha.

V listinách se odráží důležitost jednotlivých osob v jejich titulech, které směly používat, v tom, že jim byly Matyášem svěřeny nejrůznější úkony související s jeho politikou, jako byla správa markrabství v rukou Ctibora Tovačovského a diplomatické cesty obou olomouckých biskupů, nebo v králem udělených privilegiích.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní prameny

Moravský zemský archiv v Brně, fond A 1 Stavovské listiny.

Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouc.

Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Uničov.

Státní okresní archiv Prostějov, fond Archiv města Prostějov.

Státní okresní archiv Přerov, fond Archiv města Tovačov.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc.

Zemský archiv v Opavě, fond Slezský stavovský archiv.

Edice

Haas, Antonín (ed.): *Archiv Koruny české VI. Katalog listin z let 1438–1526*. Praha 1958.

Kalina, Tomáš (ed.): *Moravské zemské desky 1480-1566. II, část 2, Kraj brněnský*. Praha 1950.

Matějek, František (ed.): *Moravské zemské desky 1480-1566. II, část 1, Kraj olomoucký*. Brno 1948.

Palacký, František (ed.): *Archiv český I čili staré písemné památky české i moravské*. Praha 1840.

Palacký, František (ed.): *Archiv český IV čili staré písemné památky české i moravské*. Praha 1846.

Palacký, František (ed.): *Archiv český V čili staré písemné památky české i moravské*. Praha 1862.

Palacký, František (ed.): *Archiv český VI čili staré písemné památky české i moravské*. Praha 1872.

Literatura

Baletka, Tomáš: *Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa*. Praha 2004.

Čornej, Petr – Bartlová, Milena: *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. 6, 1437–1526*. Praha – Litomyšl 2007.

Dvořák, Rudolf: *Dějiny Markrabství moravského, díl první*. Praha 2000.

Felcman, Ondřej – Fukala, Radek (ed.): *Poděbradové. rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat*. Praha 2008.

Homola, Tomáš: *Na vzostupe moci. Zahraničná politika Mateja Korvína v stredoeurópskom priestore v rokoch 1458-1471*. Bratislava 2019.

Kalous, Antonín: *Bohemians and Moravians in the Court of Matthias Corvinus*. In: *Matthias Corvinus the king: tradition and renewal in the Hungarian Royal Court, 1458–1490*. Budapešť 2008, s. 65-76.

Kalous, Antonín: *Jan Filipec v diplomatických službách Matyáše Korvína*. Časopis Matice moravské 125, 2006, s. 3-32.

Kalous, Antonín: *Matthias Corvinus (Hunyadi) in Czech Historiography*. In: Attila Bárány a kol.: *Matthias and his legacy; cultural and political encounters between East and West*. Debrecen 2009, s. 31-40.

Kalous, Antonín: *Matyáš Korvín (1443-1490). Uherský a český král*. České Budějovice 2009.

Kalous, Antonín: *Matyáš Korvín a moravská královská města*. In: *Korunní země v dějinách českého státu. II., Společné a rozdílné – Česká koruna v životě a vědomí jejích obyvatel ve 14.-16. století: sborník příspěvků přednesených na kolokviu pořádaném ve dnech 12. a 13. května 2004 v Clam-Gallasově paláci v Praze*. Praha 2005, s. 97-127.

Kalous, Antonín: *Morava a Matyáš Korvín*. In: *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek*. Brno 2007, s. 99-111.

Kalous, Antonín: *Morava a Uhry za Matyáše a Vladislava*. Historická Olomouc 17, 2009, s. 47-56.

Kalous, Antonín: *Pečeti Matyáše Korvína (v kontextu jeho české vlády)*. Olomoucký archivní sborník, 16, 2018, s. 80-91.

Kalous, Antonín: *Rituály a ceremonie při setkávání panovníků. Případ Matyáše Hunyadiho (Korvína)*. In: *Rituály, ceremonie a festivity ve střední Evropě 14. a 15. století*. Praha 2009, s. 121-136.

Kalous, Antonín: *Služba Boskovických u Matyáše Korvína*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Historica. Sborník prací historických, 33, 2007, s. 83-99.

Kónya, Peter (ed.): *Dejiny Uhorska*. Prešov 2013.

Macek, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526)*. 1-2. Praha 2001.

Macek, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526)* 3-4. Praha 2002.

Macek, Josef: *Jiří z Poděbrad*. Praha 1967.

Macek, Josef: *Král Jiří a král Matyáš. Od přátelství k nepřátelství (1458-1469)*. Časopis Matice moravské 110, 1991, s. 297-311.

Macůrek, Josef: *Dějiny Maďarů a uherského státu*. Praha 1934.

Mezník, Jaroslav: *Česká a moravská šlechta ve 14. a 15. století*. In: Sborník historický, 37, 1990, s.7-36.

Mezník, Jaroslav: *Vývoj a systém stavovské reprezentace v českých zemích ve středověku*. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, C44, 1997, s. 71-81.

Palacký, František: *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě IV. Knihy 14 až 15*. Praha 2017.

Palacký, František: *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě V. Knihy 14 až 18*. Praha 2017.

Papajík, David: *Nejvýznamnější šlechtické rody na Moravě podle zemských desk*. In: *Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám*. Brno 2003, s. 519-532.

Papajík, David: *Páni ze Sovince. Dějiny rodu moravských sudích*. Praha 2005.

Plaček, Miroslav – Futák, Peter: *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu*. Praha 2006.

Pokluda, Zdeněk: *Moravští Šternberkové. Panský rod rozprostřený od Jeseníků ke Karpatům*. Praha 2012.

Sitta, Jan: *Tunklové na Moravě (1398-1510)*. Olomouc 2018 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

Urban, Jan: *Lichtenburkové. Vzestupy a pády jednoho panského rodu*. Praha 2003.

Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 1. Věk poděbradský*. Praha 1915.

Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 2. Věk poděbradský*. Praha 1918.

Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 3. Věk poděbradský*. Praha 1930.

Urbánek, Rudolf: *České dějiny. Dílu III. část 4. Věk poděbradský. Čechy za kralování Jiříka z Poděbrad. Léta 1460-1464*. Praha 1962.

Válka, Josef: *Ctibor Tovačovský z Cimburka, zemský hejtman a zákonodárce*. In: *Duchem, ne mečem. Fakta, úvahy, souvislosti*. Praha 2003, s. 82-89.

Válka, Josef: *Dějiny Moravy. Díl 1 – Středověká Morava*. Brno 1991.

Válka, Josef: *Matyáš Korvín a Česká koruna*. Časopis Matice moravské 110, 1991, s. 313-323.

Válka, Josef: *Morava a Česká koruna na přelomu 15. a 16. století*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, C 35, 1988, s. 143-155.

Válka, Josef: *Stavovství a krize českého státu ve druhé polovině 15. století*. Folia historica bohemica, 6, 1984, s. 65-98.

Použité zkratky

AČ – Archiv český

AKČ – Archiv Koruny české

ČMM – Časopis matice moravské

MZA – Moravský zemský archiv

SOka – Státní okresní archiv

ZA – Zemský archiv

Resumé: Supporters and Opponents of Matthias Corvinus in Moravia

The political development in fifteenth century allowed nobility to gain more influence. When the king Matthias Corvinus came to Czech lands for his crusade against the Czech king George, part of the land's nobility joined Matthias' side and fought alongside him in this conflict. The same noblemen then offered Czech throne to Matthias and formed parallel government under his rule.

This bachelor thesis, *Supporters and Opponents of Matthias Corvinus in Moravia*, is aiming to look at the known supporters of Matthias Corvinus in the conflict with both George of Poděbrady and Vladislaus II through the lens of the archived deeds and similar official documents, as well as describe the general context and workings of nobility in Czech lands, in order to better understand the network that worked in late fifteenth century Moravia.

After the peace treaty in 1479, which established Matthias Corvinus as the sole ruler of Moravia, there is no need to describe such relationships, as both former supporters and opponents in Moravia became simply subjects to the now official king. The theses than follows the most important figures in the land, that governed Moravia almost without interruptions, as their king retrieved to Hungary and returned to Moravia only twice before his death in 1490.

Příloha

Tabulka 1 Páni zasedající v radě 6. září 1479, která společně s králem Matyášem v Brně rozhodla o obnovení zemských desk. Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.; Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Markvart z Lomnice ²³⁸	
Dobeš z Boskovic	
Jan Heralt z Kunštátu	

²³⁸ Markvarta z Lomnice zmiňuje pouze olomoucká verze zápisu.

Tabulka 2 Členové sněmu zasedající 7. září 1480 v Brně. Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého ²³⁹
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Markvart z Lomnice	
Boček starší z Kunštátu	
Hynek z Valdštejna a Židlochovic	
Oldřich z Boskovic	
Jindřich ze Sovince	
Jan Širotek z Lichtenburka	
Jan Boček mladší z Kunštátu	
Jan z Lomnice	
Jan ze Sovince	
Hynek z Ludanic	
Jindřich z Lichtenburka	
Hynek z Valdštejna a Brtnice	
Albrecht starší ze Šternberka	
Karel mladší z Vlašimi	
Herald z Kunštátu ²⁴⁰	
Albrecht z Boskovic	
Půta z Lichtenburka	
Jinram z Doubravice	
Půta ze Sovince	
Jiří Tunkl z Brníčka starší	
Jiří z Vajtmile	

²³⁹ V tomto případě byl ale Pertold uveden pouze svým jménem, jeho úřad byl vynechán.

²⁴⁰ Matějek jej v rejstříku uvádí jako Erharda z Kunštátu (v textu je latinsky Erhardus), odděleného od Heraldta z Kunštátu, nejvyššího olomouckého komorníka z roku 1490; Kalina patrně stejného jedince z Brna (uveden na stejném místě v seznamu – viz Tabulka 3) s Heroldem z Kunštátu ztotožňuje.

Tabulka 3 Členové sněmu zasedajícího 24. června 1480 v Olomouci. Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 3.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Markvart z Lomnice	
Boček starší z Kunštátu	
Jindřich ze Sovince	
Čeněk Kuna z Kunštátu	
Oldřich z Boskovic	
Jan Boček z Kunštátu	
Jan Pňovský ze Sovince	
Hynek z Ludanic	
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Pertold z Tvorkova	
Přibík Mládeneč z Miličina	
Hynek z Valdštejna a z Brtnice	
Albrecht starší ze Šternberka	
Karel mladší z Vlašimi	
Heralt z Kunštátu	
Albrecht z Boskovic	
Boček mladší z Kunštátu	
Albrecht mladší ze Šternberka	
Půta z Lichtenburka	
Lacek z Lomnice	
Jinram z Doubravice	
Hynek z Osové	
Půta ze Sovince	
Zikmund z Osové	
Ludvík z Vajtmile	
Jiří Tunkl z Brníčka a ze Zábřehu	

Tabulka 4 Členové sněmu zasedající 6. ledna 1481 v Olomouci. Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 20.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Jan Sirotek z Lichtenburka	
Jan Kuna z Kunštátu a z Hodonína	
Hynek z Valdštejna a z Brtnice	
Oldřich z Boskovic	
Albrecht starší ze Šternberka	
Jan Pňovský ze Sovince	
Karel mladší z Vlašimi	
Jindřich ze Sovince	
Herald z Kunštátu	
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Boček Kuna z Kunštátu	
Půta z Lichtenburka	
Albrecht mladší ze Šternberka	
Pertold z Tvorkova	
Jimram z Doubravice	
Jiří Tunkl z Brníčka a ze Zábřehu	

Tabulka 5 Členové sněmu zasedající 11. března 1481 v Brně. Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 12-13.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan z Lichtenburka a Bítova	
Markvart z Lomnice	
Albrecht ze Šternberka	
Hynek z Valdštejna a Brtnice	
Jan Kuna z Kunštátu	
Půta z Lichtenburka	
Heralt z Kunštátu	
Boček z Kunštátu	
Oldřich z Boskovic	
Albrecht z Boskovic	
Jan Suchý Čert z Kunštátu	
Vratislav z Pernštejna	
Hynek z Valdštejna a Židlochovic	
Jan z Lomnice a Meziříčí	
Zikmund z Doubravice	
Hynek z Ludanic	
Jinram z Doubravice	
Půta ze Sovince	
Štěpán z Lomnice	
Ctibor z Landštejna	
Jiří Tunkl z Brníčka a Zábřehu	
Ludvík z Vajtmile	

Tabulka 6 Členové sněmu zasedající 24. června 1481 v Olomouci. Seznam není kompletní, končil doplňkem „a jiní páni“ Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 27.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Jan Kuna z Kunštátu	
Jindřich ze Sovince	
Hynek z Valdštejna	
Jan Heral z Kunštátu	
Albrecht starší ze Šternberka	
Karel mladší z Vlašimi	
Hynek z Ludanic a Rokytnice	
Ctibor z Landštejna	
Jimram z Doubravice	
Jiří Tunkl z Brníčka	

Tabulka 7 Členové sněmu zasedajícího 16. října 1481 v Brně. Seznam není kompletní, zakončen „*aliorumque baronum ibidem presidencium*“, tj. „a někteří páni tamtéž přisedající“. Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 21.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Markvart z Lomnice	
Jindřich z Lichtenburka	
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan z Lichtenburka	
Jan Kuna z Kunštátu	
Hynek z Valdštejna a Brtnice	
Herald z Kunštátu	
Albrecht starší ze Šternberka	
Oldřich z Boskovic	
Albrecht z Boskovic	
Hynek z Valdštejna a Židlochovic	
Boček z Kunštátu a Bouzova	
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy

Tabulka 8 Členové sněmu zasedající 7. ledna 1482 v Olomouci. Seznam není kompletní, končil doplňkem „a jiní páni.“ Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 37.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Markvart z Lomnice	
Jan Kuna z Kunštátu	
Jan Heralt z Kunštátu	
Jindřich ze Sovince	
Oldřich z Boskovic	
Hynek z Valdštejna	
Albert starší ze Šternberka	
Karel mladší z Vlašimi	
Jan Pňovský ze Sovince	
Ctibor z Landštejna	

Tabulka 9 Členové sněmu zasedajícího 14. dubna 1482 v Brně. Seznam není kompletní, zakončen „*etc.*“
Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 25.

Jméno	Úřad
Tas (z Boskovic)	olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Pertold z Lipé	nejvyšší maršálek Království českého
Vilém z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Markvart z Lomnice	
Jan Kuna z Kunštátu	
Jindřich z Lichtenburka	
Václav z Boskovic	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Hynek z Valdštejna a z Brtnice	
Jinram z Doubravice	
Albrecht starší ze Šternberka	
Albrecht z Boskovic	
Hynek z Doubravice	
Zikmund z Doubravice	
Jindřich Půta ze Sovince	
Půta z Lichtenburka	
Vratislav z Pernštejna	
Ludvík z Vajtmile	
Jiří Tunkl z Brníčka	
Jan ze Žerotína	nejvyšší sudí olomoucké cúdy

Tabulka 10 Členové sněmu zasedající 6. ledna 1490 v Olomouci. Seznam není kompletní, končil doplňkem „*ceterique barones marchionatus Morawie*“, tj. „a ostatní páni Markrabství Moravského“ Matějek, F. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 43.

Jméno	Úřad
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Herald z Kunštátu	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan ze Sovince	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař desk a práv Markrabství moravského
Vratislav z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Jan Kuna z Kunštátu	
Oldřich z Boskovic	
Čeněk z Lomnice	
Jan z Dubé	
Albrecht starší ze Šternberka	
Lipolt z Krajku	
Hynek z Doubravice	
Hynek z Ludanic	
Přibík z Miličina	
Ctibor z Landštejna	
Jiří Tunkl z Brníčka	
Jan ze Žerotína	
Ladislav z Vajtmile	

Tabulka 11 Členové sněmu zasedajícího 17. března 1490 v Brně. Seznam není kompletní, zakončen „a jiní někteří páni etc.“ Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky*, s. 31.

Jméno	Úřad
Jan (Filipec)	varadínský a olomoucký biskup
Ctibor Tovačovský z Cimburka	hejtman Markrabství moravského
Vratislav z Pernštejna	nejvyšší komorník brněnské cúdy
Václav z Ludanic	nejvyšší sudí brněnské cúdy
Tobiáš z Obřan	nejvyšší písař Markrabství moravského
Vilém z Pernštejna	nejvyšší maršálek Království českého
Herald z Kunštátu	nejvyšší komorník olomoucké cúdy
Jan Kuna z Kunštátu	
Jindřich z Lichtenburka	
Dobeš z Boskovic	
Albrecht starší ze Šternberka	
Jan z Dubé	
Jan z Lomnice	
Karel z Vlašimi	
Jan ze Sovince	nejvyšší sudí olomoucké cúdy
Lipolt z Krajku	
Hynek z Doubravice	
Hynek z Ludanic	
Pertold z Tvorkova	
Ctibor z Landštejna	
Ludvík z Vajtmile	
Jiří Tunkl z Brníčka starší	
Jan ze Žerotína a na Fulneku	